

Valtionosuuksista ja selvitysmiesten esityksestä

rikki on VOS nyt ja niin taitaa olla jatkossakin
tai ei ainakaan perustu lakisääteisten menoihin palveluista

Matti Mäkinen, Hankasalmen kunnanjohtaja 11.1.2025
päivitetty kj-kokouksesta 16.1.2025

Ja alkuun toivomus

- Toivon olevani tämän kalvosarjan esityksessäni monessa kohdassa väärässä ja väärintulkinneeni selvitysmiesten esitystä
- Kaikki virheet saa mielihyvin korjata ja toivottavasti niitä on paljon
- Muussa tapauksessa kuntakenttä on hyvin epätasa-arvoisessa tilassa nyt ja jatkossa – ja sitä kautta kansalaiset hyvin epätasa-arvoisessa tilassa

Keskityn tässä ennen kaikkea peruspalvelujen VOS-järjestelmään

- Eli sehän se on suunnitellun valtiosuusmuutoksen kohteena
- Selkeyden vuoksi kuvaan ensin nykytilannetta ja ennen kaikkea Keski-Suomessa
- Vertailukohdaksi mukaan on liitetty muutaman ison kaupungin sekä muutaman muun kunnan, joissa paljon vieraskielisiä, tilannetta suhteessa maakuntaamme
- Ja sitten (osin toiston kautta) arvioin selvitysmiesten VOS-esityksen vaikutusta
- **Muistakaa jo heti alkuvaiheessa selvitysmiesten esitykseen sisältyvä muutosten rajuhko tasausjärjestelmä**
- eli vaikka jo jotkut yksittäiset muutoksetkin kuntakohtaisesti Keski-Suomessa voivat olla merkittävän isoja, niin **lopputuloksessa kolmen vuoden siirtymäajalla lopulta maksimi VOS-menetys saisi olla max. 180 euroa/kunta ja maksimikasvu taas 240 euroa/kunta**
- Onko se sitten oikein – siitä voidaan olla montaa mieltä – **ei näillä selvitysmiesten esittämällä muutoksilla ainakaan kunnan tosiasiallisiin lakisääteisistä palveluista aiheutuviin kustannuksiin nähden oikeudenmukaista mallia tehdä**
- Verotulojen tasausjärjestelmää (mahd. voimalaitostenkin kiinteistövero siis 50 % sen piirin) tämä tasausjärjestelmä -180 - +240 kai sitten myöskin koskee (vai koskeeko?) , vaikken ymmärrä ihan miten se on laskettavissa ainakaan tulevaisuuden voimaloihin

Veroihin perustuvat VOS-erät vähennetty pois

- Pääsääntöisesti tarkastelen peruspalvelujen VOS- eriä tällä hetkellä, sitten, että ne eivät sisällä verotulojen tasausjärjestelmää – eivätkä veromenetysten kompensatiota – vaan nimenomaan aidon peruspalvelujen VOS:n
- TE-rahoituksen olen selkeyden vuoksi myös jättänyt sivuun
- Veroperusteisia VOS-eriäkin sitten selvitysmiesten esitystä läpikäytäessä arvioin, koska niihinkin on estetty muutoksia
- Kalvosarja on kohtuullisen pitkä – mitä pahoittelen
- Tämä on tehty herättämään keskustelua ja mieluusti korjaan virhearvioitani, joita esitys varmasti sisältää – mutta nyt tästä pitää keskustella ja paljon!
- Jokaisen kunnan on edunvalvonnassaan toki ymmärrettävästi tarkasteltava selvitysmiesten esitystä omista eduistansa lähtien – mikä sekin on ymmärrettävää.
- Itse pyrin kuitenkin olemaan mahdollisimman objektiivinen – mutta toki Hankasalmi silmälasit jossain määrin on itselläkin

Mitä peruspalvelun VOS:lla teoriassa rahoitetaan –

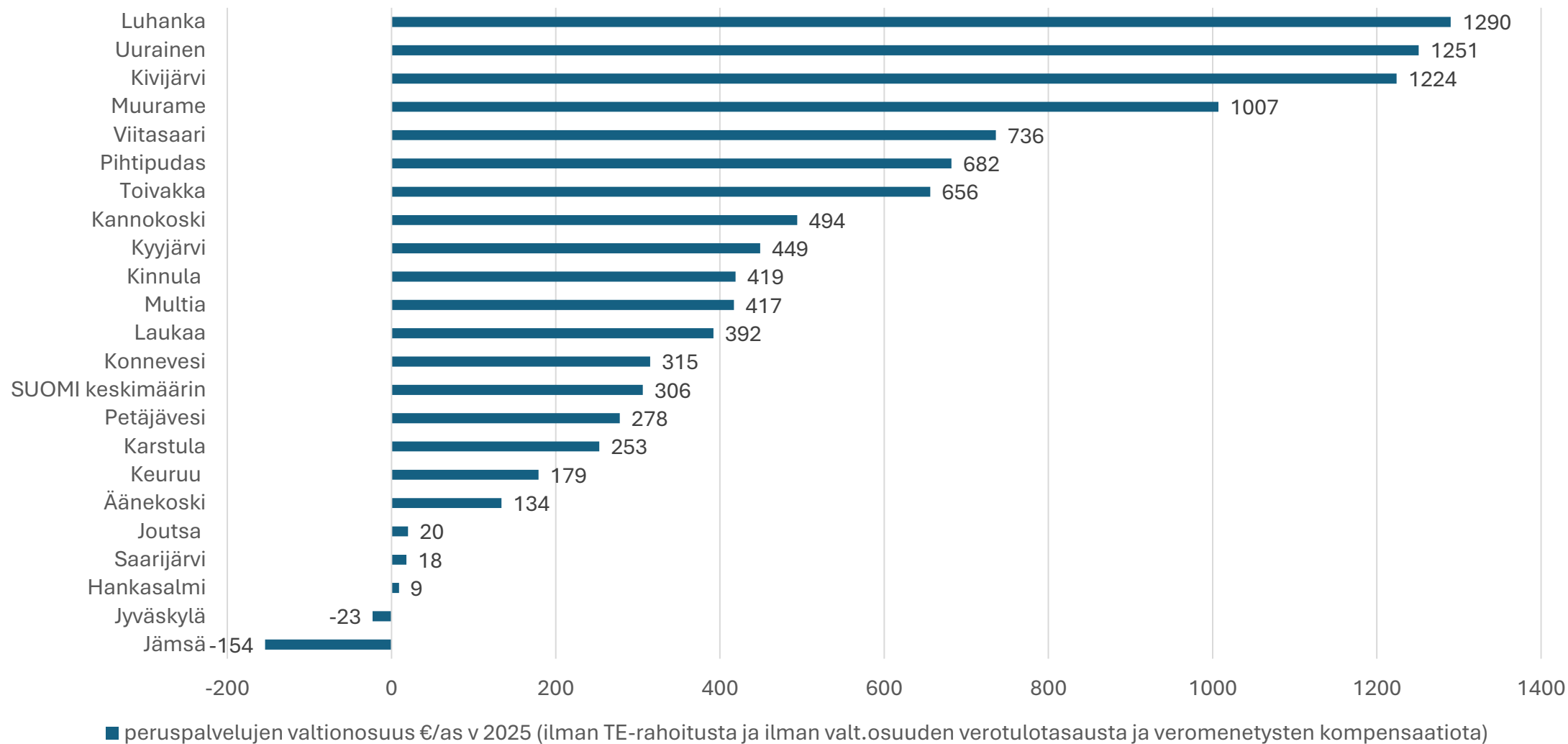
kaikille pahus vie sitä rahaa ei vain tule ja toisille tulee liiaksikin kustannuksiin nähden niitä kattamaan

- **Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät mm.:**
- varhaiskasvatus
- esi- ja perusopetus
- kirjastot
- yleinen kulttuuritoimi

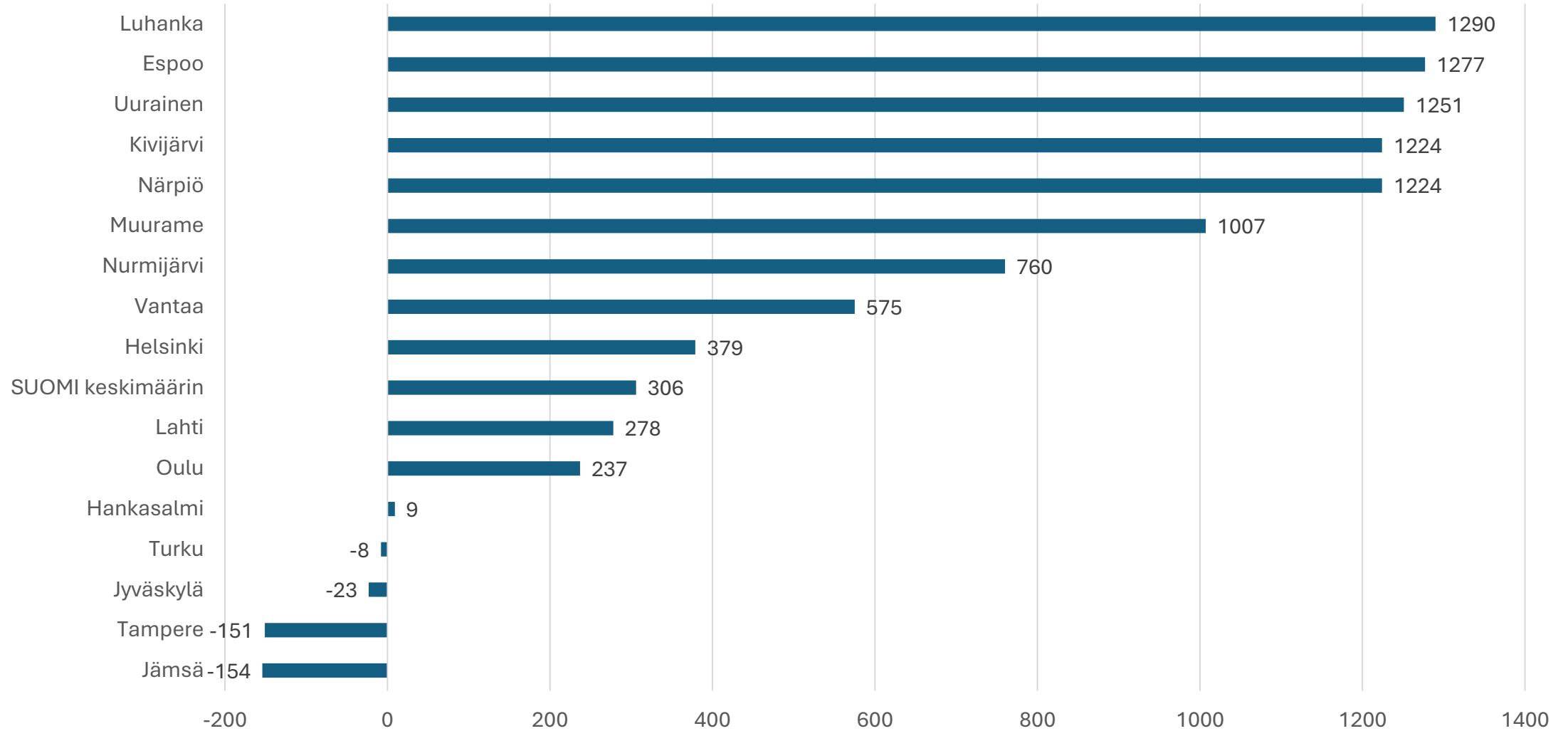
Valtionosuusuudistuksen tavoitteena on varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa – selvitysmiesten esitys ei kauniisti ilmaisten ihan tähän tavoitteeseen pääse

(esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminta, lukio ja ammatillinen koulutus, nuorisotoimi tai liikunta eivät ole peruspalveluiden valtionosuuspalveluita eivätkä tämän uudistuksen kohderahoitettavia.)

peruspalvelujen valtionosuus nyt €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetysten kompensatiota) – harva kehtaisi väittää kovin tasapuoliseksi rahoitusmalliksi

peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman
valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetysten kompensatiota)

■ peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetysten kompensatiota)

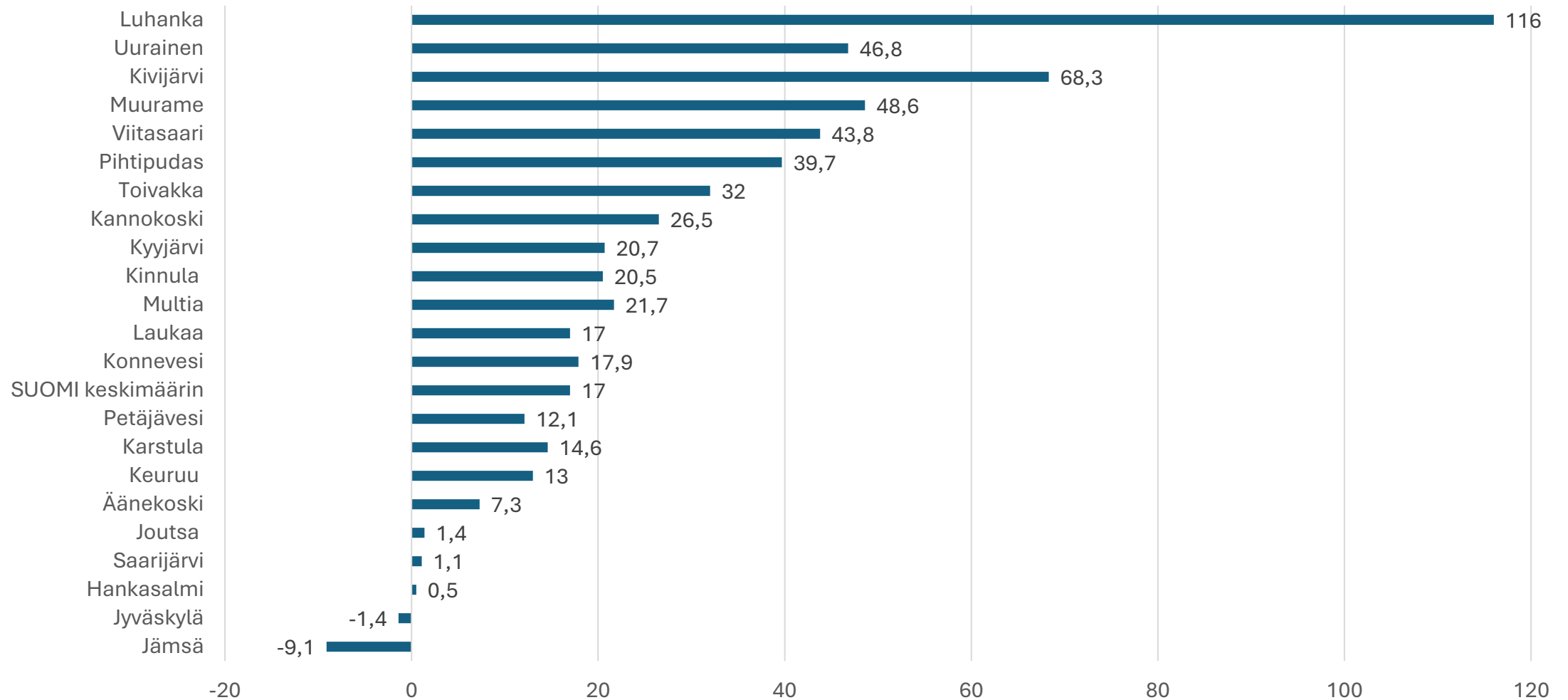
Miten peruspalvelujen VOS-järjestelmää tulisi tarkastella ???

- Selvitysmiesten raportti on sisällöltään hyvin kattava ja monilta osin sinällään perusteltu
- Työtä on toki rajoittanut hallitusohjelman sisältö ja ennen kaikkea se, että uudistus on tehtävä kunta/valtio suhteessa kustannusneutraalisti
- Mutta **suuri epäkohta lopputuloksissa on se, ettei riittävästi – tai ei oikeastaan ollenkaan - huomioida sitä, että kunnan nykyisiin tehtäviin nähden peruspalvelujen VOS on nyt lähtötilanteessa täysin rikki** (ei siis vain sote-erien osalta) vaan kokonaisuudessaan jakautuu kunnille hyvin vaihtelevasti
- Ja kun tätä totuutta ei yksiselitteisesti ole otettu työn lähtökohdaksi – tulee selvitysmiesten ihan hyvistä havainnoista ja isosta työstä huolimatta lopulta esitettävästä **selvityksen lopputuloksesta täysi torso, oikeastaan uudistuksen päämäärien irvikuva** – ei ihme, että kuntaministeri Ikonen päätyi vuoden aikalisään ja jatkovalmisteluun
- tosin, jollei tehtäväksiänto yhtään muutu, ei jatkoajalla paljon ehkä saavuteta
- Oma suora avoin mielipiteeni on se, että **tällä hetkellä selvitysmiesten esittämä uudistus on lähinnä huono vitsi** – tätä tällaisenaan ei ole mitään syytä lähteä viemään eteenpäin. Jos ei kerran oikeasti haluta uudistaa ja selkeitä epäoikeudenmukaisuuksia korjata (miltä nyt oikeasti näyttää), niin suurta prosessia on turha viedä läpi

Mitkä ovat suurimmat kulut, mitä peruspalvelun VOS:lla pitäisi rahoittaa

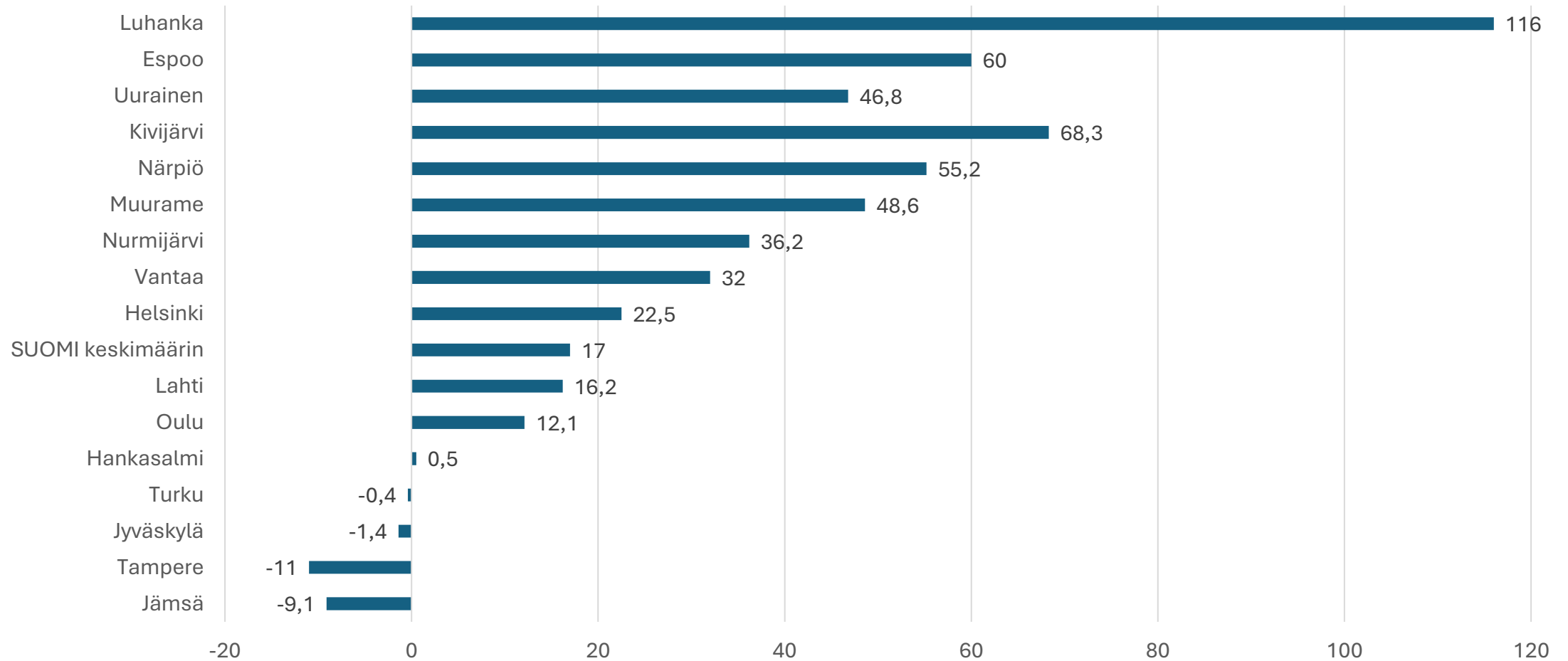
- **Perusopetus ja varhaiskasvatus** ovat oikeasti ne suurimmat kuluja aiheuttavat ja kunnille lakisääteisesti melko tarkkaan säädetyt tehtävät – niitä lähtökohtaisesti pitäisi peruspalvelujen VOS:lla rahoittaa
- Mutta kun verrataan, kuinka paljon kunnat niihin saavat valtiolta rahoitusta suhteessa niistä aiheutuviin kuluihin, on nykyinen VOS-järjestelmä käsittämätön ja perusteeton – ja **sen rikki oleminen ei todellakaan aiheudu ollenkaan ainoastaan kiistanalaisista sote-eristä**
- **selvitysmiesten tekemän esityksen lopputulos ei kuitenkaan poista epäoikeudenmukaisuutta, vaan pikemminkin voi vain kärjistää sitä** – se on suoraan sanoen käsittämätöntä
- **Esitetyt muutokset muutoksentasausjärjestelmiseen voisivat toimia vain, jos olemassa oleva järjestelmä olisi perusteltu ja sitä osin muokattaisiin – näinhän ei ole!**
- Katsotaan siis vielä nykytilannetta, joka itse asiassa on usealle Keski-Suomen kunnista melko hyvä (se täytyy myöntää) – ja jos ehdotettu uudistus toteutuisi esitetyllä muutoksen tasausjärjestelmällä, niin tilanne lopulta myös kohtuullisen hyvänä tällä hetkellä ”järjestelmässä voittaville” säilyisi
- siksi osa kunnista varmasti esitystä kannattaa, mitä en ihmettele. Se ei poista sitä, että esitys on todella kunnianhimoton ja huono, kun tarkastelee aidosti sen lopputulosta kaikkien kuntien kannalta

Kuinka paljon peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetysten kompensatiota) kattaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluista tällä hetkellä prosentteina

■ peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetysten kompensatiota) kattaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluista %

Kuinka paljon peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetyksen kompensatiota) kattaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kustannuksista

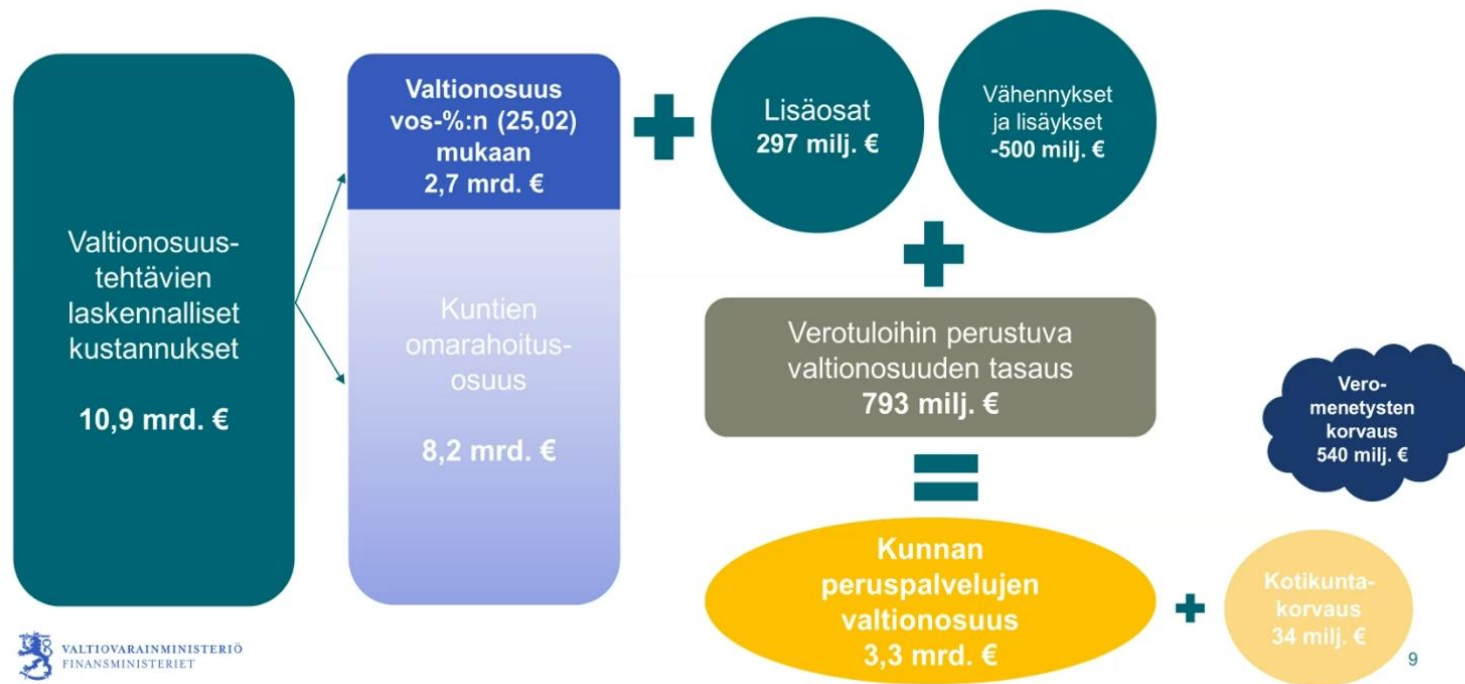
■ peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetyksen kompensatiota) kattaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kustannuksista

Käytännössä ”maalaisjärjellä” ajateltu lähtötilanne uudistukselle on haasteellinen ja niihin haasteisiin ei nyt vastata

- Eli peruspalvelujen VOS ei oikeasti tällä hetkellä vastaa sen päämääriä!
- Se on epäoikeudenmukainen kuntien kesken, kuten edellä olevat nykytilannetta kuvaavat luvut kuvaavat
- Se ei käytännössä kohdenna osalle kunnista ollenkaan rahaa keskeisiin lakisääteisiin palveluihin, vaan osalle tulee jopa maksuvelvoitetta
- Luhanka saa rahoitusta perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluihinsa ruhtinaallisesti (jopa yli 100 %) ja Espookin esimerkiksi kattaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluista 60 % peruspalvelujen VOS:n kautta. Hankasalmi saa niihin ruhtinaallisesti 0,5%, Joutsa alle 2 ja JKL ei ollenkaan
- Toki pääosa kunnista saa verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta → mutta ei se poista kuntien rahoituspohjan epäoikeudenmukaiseksi ja eriarvoisuutta
- järkevällä peruspalvelujen VOS-uudistuksella voitaisiin tehdä selkeitä korjaustoimia → selvitysmiesten esitys ei kuitenkaan sellainen uudistus ole missään nimessä, joka epäkohtia poistaa

Tuo 2,7 mrd ei siis jakaudu oikeudenmukaisesti

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden muodostuminen (2025)

Mitä selvitysmiesten esitys muuttaisi

- Kuntakohtaisia alustavia kokonaislaskelmia ei ole julkaistu (mikä on outoa, koska nehan ovat olemassa ja esimerkiksi kaikkien niiden kohdalta, jotka menettävät sen maksimin esityksen kautta (eli 180 €/kuntalainen kolmen vuoden siirtymäajalla) tilanne on myös jo pääteltävissä
- Keski-Suomessa esityksen pohjalta (kun laskeskelee itse erikseen esitettyjen yksityiskohtien vaikutusta) voi suoraan esimerkiksi sanoa, että noita –180 euroa/asukas menettäviä kuntia nykytilanteeseen nähden ovat ainakin seuraavat, jos siis esitys toteutuu (*sote-erät ja väestötiheyskerroin häivytetään pois*) : **Luhanka, Kivijärvi, Viitasaari, Pihtipudas, Kannonkoski ja Multia** (mutta se on niille siis hyvä lopputulos, koska leikkaus ilman muutosten tasausjärjestelmää olisi hurja)
- Saattaa taas olla, että Keski-Suomessa vain Laukaa pääsisi siihen maksimiin +240 euroa/kuntalainen positiiviseen muutokseen
- **Muutoksia tavallaan tehdään rajusti, mutta muutoksen tasausjärjestelmä kumoaa isolta osin nuo toimenpiteet.**
- Niinpä, kun Luhanka saa nyt sen 116 prosenttia peruspalvelujen VOSsia (ilman veroeriä ja TE-rahoitusta) opetus- ja varhaiskasvatuskuluihinsa - se saisi jatkossakin lähes 100 %,
- Espoo saa nyt 60 % ja saisi jatkossakin noin 50 %,
- JKL ei saa nyt ollenkaan (joutuu kohdentamaan ”omaa rahaa”) saisi jatkossa noin 10 %,
- Hankasalmi saa nyt 0,5 % jatkossa 0 – 5 %
- ja Joutsa joka nyt saa reilun prosentin, joutuisi jatkossa ”maksumieheksi” järjestelmään.

Mitä selvitysmiesten esitys pitää sisällään

Veropoliittisista ratkaisuista aiheutuneista verotulomenetyksistä valtionosuuden yhteydessä kunnille maksetut korvaukset ehdotetaan sulautettavaksi osaksi peruspalveluiden rahoitusta korottamalla valtionosuusprosenttia.

Vaalikauden aikana toteutetuista veroratkaisuista aiheutuneet verotulojen menetykset korvattaisiin kunnille jatkossakin valtionosuuden maksatuksen yhteydessä erikseen vaalikauden loppuun.

Tämä(kään) muutos ei ole kuntien välillä tasapuolinen - pienillä köyhillä kunnilla se vähentää rahoitusta jopa yli 200 euroa/kuntalainen – vahvojen verotulojen kunnilla taas vain reilun 40 euroa/kuntalainen.

Jotenkin on silmiinpistävä, että useimmissa uudistuksen yksityiskohdassa selvitysmiesten ratkaisu vahvistaa vahvoja ja heikentää heikkoja – se on selkeä arvovalinta esityksessä, joka jää osin piiloon esityksen tasausjärjestelmän vuoksi

Eli muutoksen vaikutukset muuttuvat muutoksen tasausjärjestelmän vuoksi

- Selvitysmiesten esitys kelpaa hyvin (tai sen ainakin pitäisi kelvata)
 - Uudenmaan kunnille ja etenkin Helsinki, Espoo ja Vantaa akselille, Pirkanmaan kunnille...
 - Kaikille niille, jotka saavat isoja maantiedelisiä ja/tai joilla oli merkittävät positiiviset sote-erät (ne tavallaan molemmat erät häivytetään uudistuksessa pois, mutta iso osa niiden tuomista lisäeuroista tavallaan jäädytetään esityksessä pysyvästi niistä nauttivien kuntien tulopohjaan → siksi kuntien välinen suuri rahoitusero muuttuu hyvin vähän)
 - Ja lähes kaikille tuulivoimakunnille, vaikka tuulivoima tuotaisiin 50 % verotulotasauksen piiriin (palaan tähän esityksessäni)

Esitys on sen sijaan vain välttävä monille maakuntakeskuksille, jopa Turku, Tampere ja JKL akselille – kun vertaa niiden VOS-rahoitusta suhteessa Espoo, Helsinki, Vantaa jne. – toki esitys parantaa niiden tilannetta hieman

Esitys on erittäin huono

- useimmille nykyisille negatiivisen valtionosuuden saajalle
- sellaisille pienille ja keskisuurille kunnille/kaupungeille, joissa väestö vähenee ja vanhenee joilla on nyt negatiiviset sote-erät ja/tai jotka eivät saa nyt ylisuuria maantiedelisiä
- Monet kokonaiset maakunnat olisivat esityksen jälkeen suuressa pulassa – esim. Etelä-Savo

Mitä ”tavallaan” kuitenkin muutetaan

Ikäkertoimien merkitys korostuu

- Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen piiriin kuuluvat, ikäryhmiin perustuvat, valtionosuuden laskennalliset perusteet ehdotetaan eräin poikkeuksin tarkistettavaksi Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) tekemän tutkimuksen mukaisiksi.
- Mainitusta tutkimuksesta poiketen ikäryhmän ”16-vuotiaat ja sitä vanhemmat” painoarvoa ehdotetaan kasvatettavaksi merkittävästi nykyisestä, mutta huomattavasti vähemmän kuin VATT:n tutkimus sellaisenaan olisi osoittanut. Myös VATT piti tältä osin tutkimuksista poikkeamista perusteltuna.
- Ikäryhmiin perustuvien laskennallisten kustannusten painoarvo järjestelmässä kasvaisi merkittävästi nykyisestä.

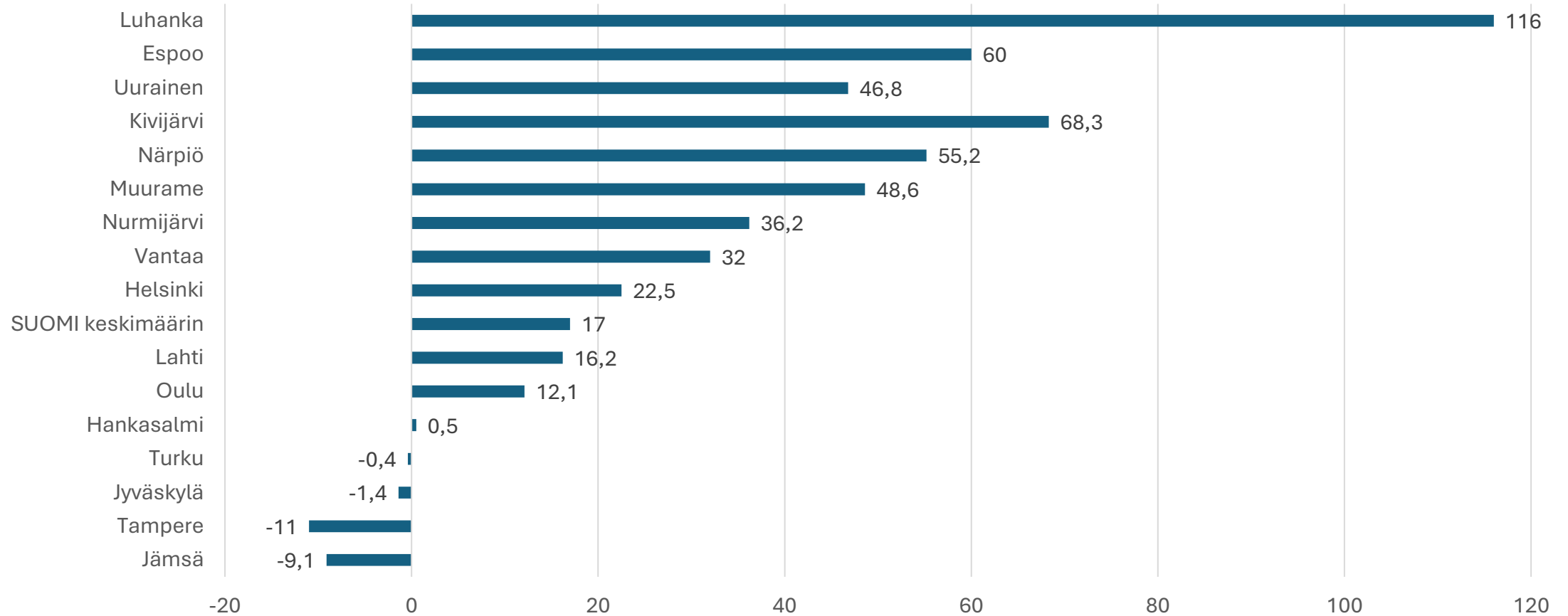
Jos ikäkertoimet saataisiin säädetyksi ”oikein” ennen kaikkea +16 v. osaltakin ja varmasti ovat nyt esityksessä jo oikeansuuntaisia, niin tämä keskeisin osa peruspalvelujen VOSsia olisi paremmassa kunnossa kuin nyt tällä muutoksella

Mutta samalla olisi luotava mahdollisuuksia sille, että kunnan omarahoitusosuutta laskennallisista kustannuksista alennettaisiin, mikä todennäköisesti tasaisi kuntien välisiä kohtuuttomia eroja peruspalvelujen VOS:ssa

peruspalvelujen VOS:n valuvika säilyy ja uutta luodaan

- VOS maksetaan käytännössä lapsista ja nuorista vaikka ikäkertoimia hieman rukattaisiinkin
- Omarahoitusosa peritään sen sijaan yhä kaikista kuntalaisista ja sotesiirtoerät heitetään tähän soppaan mukaan
- Tällä mekanismilla ei päästä siihen, että kunnat saisivat perusopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta aidosti syntyviin kustannuksiin suhteellisesti samankaltaisen valtion rahoituksen – lain velvoittamina niiden on kuitenkin järjestettävä samankaltaiset palvelut – tässä on selkeä ristiriita
- Käytännössä nyt etenkin taantuvat ja vanhusvoittoiset kunnat (jos eivät nauti perusteettomista sote-eristä ja/tai ylisuurista maantiedelisistä) ovat rahoitusahdingossa. Sotesiirtoerissä voittavat kunnat saavat jatkossakin ylisuurta rahoitusta
- Samansuuruista rahoitusta kuntien ei siis tule saadakaan – tehokkuudestakin pitää palkita
- mutta edes maan keskimääräisiin lapsikohtaisiin kustannuksiin suhteutettuna perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluihin tulisi kaikkien kuntien peruspalvelujen VOS:sia melko tasapuolisesti saada – tuntuu käsittämättömältä, että tätä joutuu alleviivaamaan ja sekään ei edes auta eikä tilannetta muuta
- **Tällä hetkellä VOS-järjestelmä on kuntien välillä epäoikeudenmukainen – sen kaikki tietävät (kaikki eivät toki myönnä) ja se on yksiselitteisesti todennettavissa – mutta ei sitä näköjään edes yritetä VOS-uudistuksella korjata**
- **Joko ei ole kykyä tai ei ole halua – ja en oikein osaa sanoa, kumpi olisi huonompi vaihtoehto**

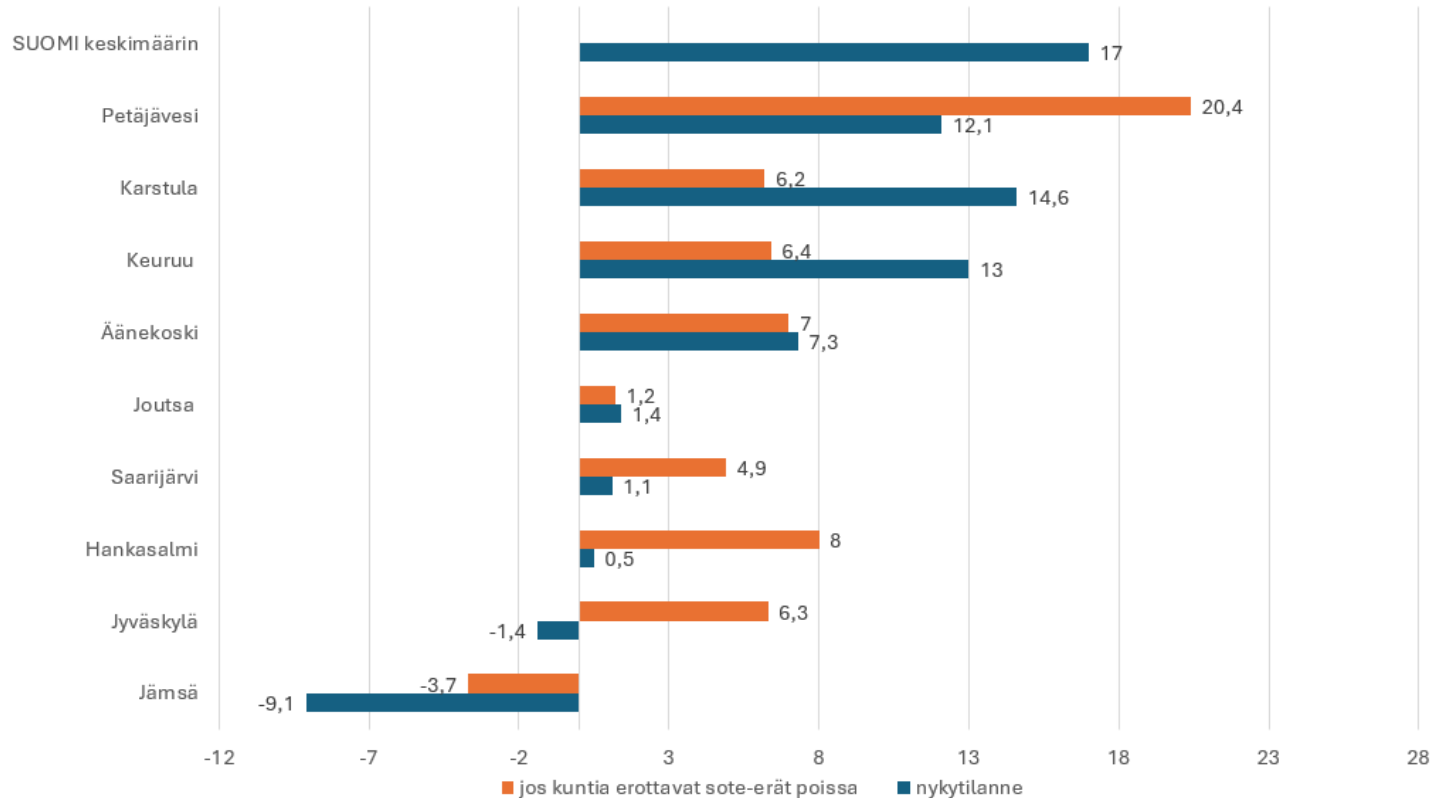
Toistetaan vielä tämä kalvo, eli kuinka paljon peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetysten kompensatiota) kattaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kustannuksista kunnittain – e

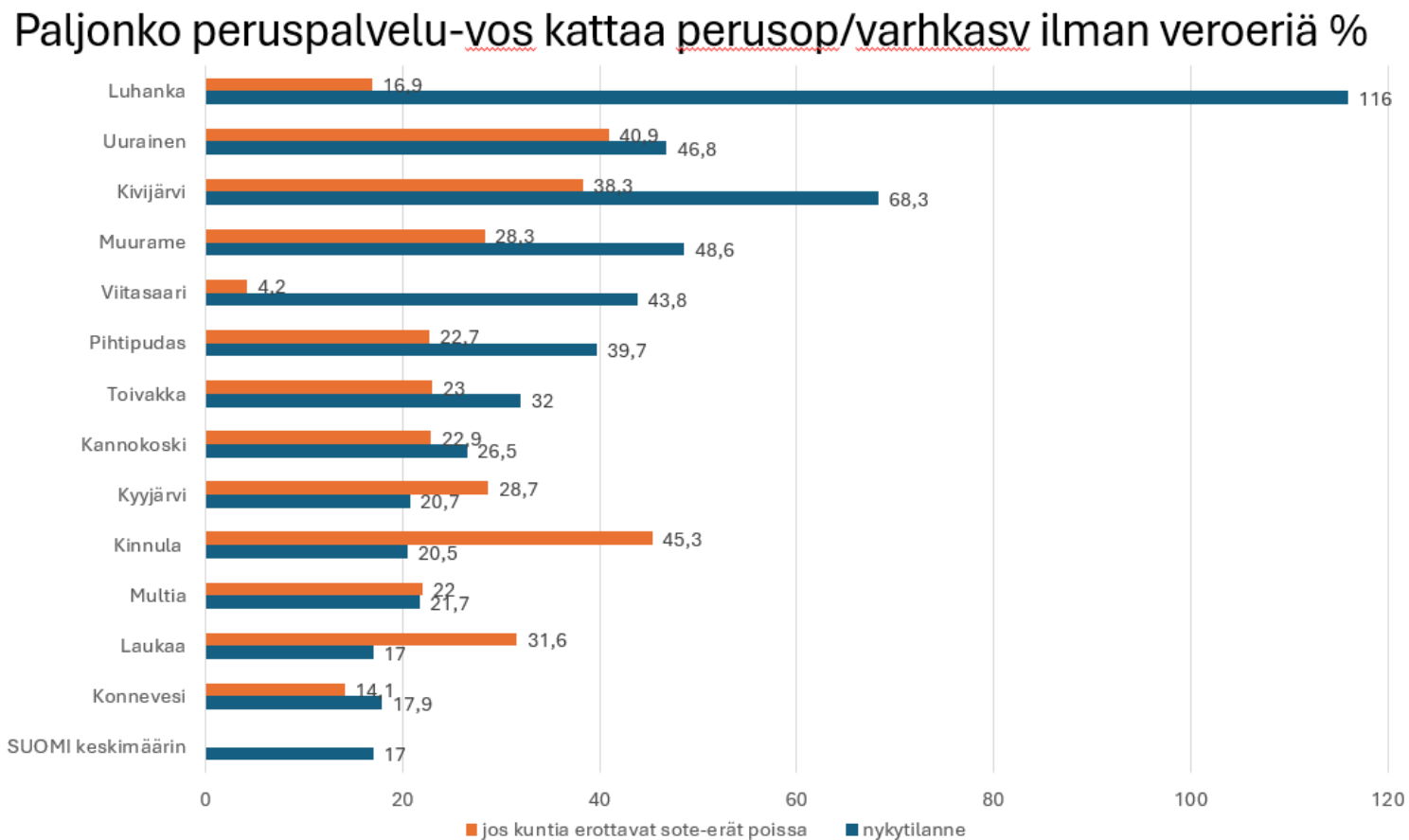
■ peruspalvelujen valtionosuus €/as v 2025 (ilman TE-rahoitusta ja ilman valt.osuuden verotulotasausta ja veromenetysten kompensatiota) kattaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kustannuksista

Mutta tosiaan haasteena eivät ole vain eriarvoistavat sote-erät, vaan järjestelmä on muutenkin sekaisin – kuntien välillä on huomattavia ja huonosti päivänvaloa kestäviä eroja – osin niitä selvitysmiesten esityksessä tuodaan esiin, mutta korjatuksi ne eivät tule

Paljonko peruspalvelu-vos kattaa perusop/varhkasv ilman veroeriä %

Eikä tuossa edellä olleet hurjimmat vaan tässä

Asukastiheyskerroin poistuu, syrjäisyyskriteeriä muutetaan – mutta vieraskielisyyskerroin säilyy

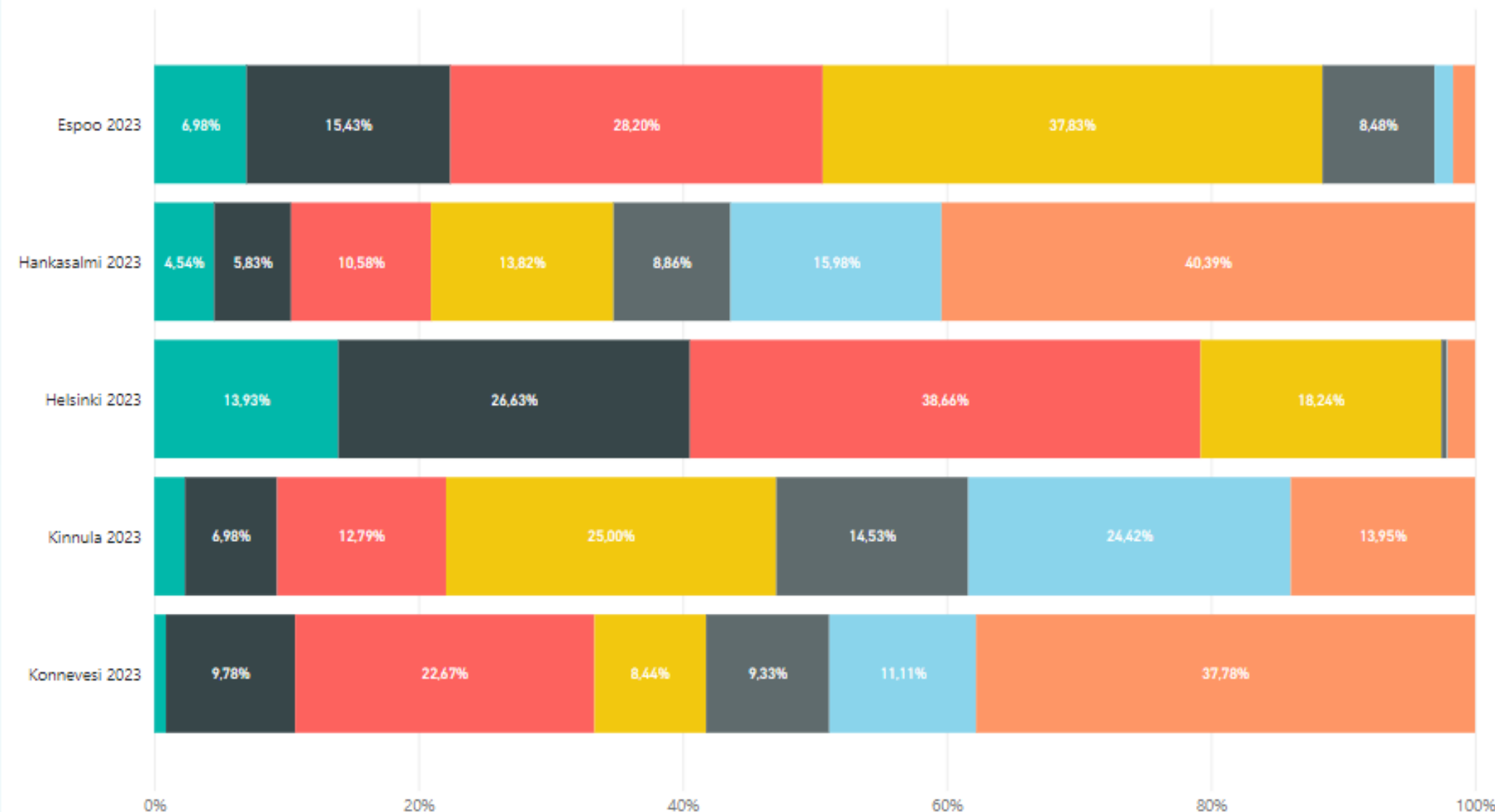
- VATT:n tutkimustulosten mukaisesti asukastiheydestä valtionosuuden laskennallisiin kustannuksiin perustuvina valtionosuusperusteina ehdotetaan luovuttavaksi, koska sillä ei tutkimuksen mukaan ole vaikutusta järjestelmän soveltamisalaan kuuluvien palveluiden kustannuksiin.
- Syrjäisyys ehdotetaan siirrettäväksi lisäosista laskennallisiin kustannuksiin ja kustannustenjaon tarkastuksen piiriin kuuluvaksi valtionosuusperusteeksi ja siihenkin ollaan tekemässä muutosta
- VATT:n tutkimuksen mukaisesti nykyisin vieraskielisyyden (jatkossa ulkomaalaistaustaisuuden) perusteella myönnettävää valtionosuutta myönnettäisiin, jos henkilön molemmat vanhemmat tai hänen ainoa tiedossa oleva vanhempansa on syntynyt ulkomailla. Henkilön oma ilmoitus kielistatuksesta ei siten enää riittäisi. VATT:n tutkimuksesta poiketen ulkomaalaistaustaisuuden painoarvo järjestelmässä ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään (tutkimuksen mukaan painoarvo olisi pienentynyt). Ulkomaalaistaustaisuuden vaikutuksista palveluiden kustannuksiin tarvitaan tarkempaa tutkimuksiin perustuvaa tietoa.

Tosiasiasa esimerkiksi koulukyydit (lakisääteisiä) ovat asukastiheyden pienetessä ja syrjäisyyden kasvaessa tosiasiallisia kuluja. Mutta on selvää, että maantiedelisät monen kunnan kohdalla ovat kyllä liian suuret. Lakisääteiset koulukuljetukset tulisi kuitenkin jotenkin huomioida VOS:ssa

Sen sijaan vieraskielisyys ei niiden palvelujen kustannusten osalta, mitkä peruspalvelujen VOS:n piiriin kuuluvat, käytännössä näyttäisi johtavan kokonaisuudessaan suurempiin kustannuksiin. Se selvitysmiesten esityksessäkin mainitaan. Siksi on erittäin outoa, ettei sen painoarvoa lasketa

Peruskoulun saavutettavuus linnuntietä lähimpään kouluun

● Alle 250 m ● 250 - 500 m ● 500 m - 1 km ● 1-2 km ● 2-3 km ● 3-5 km ● Yli 5 km

Vuosi

- 2023
- 2022
- 2021
- 2020

Ala- / yläkoulu

- Alakouluikäiset
- Yläkouluikäiset

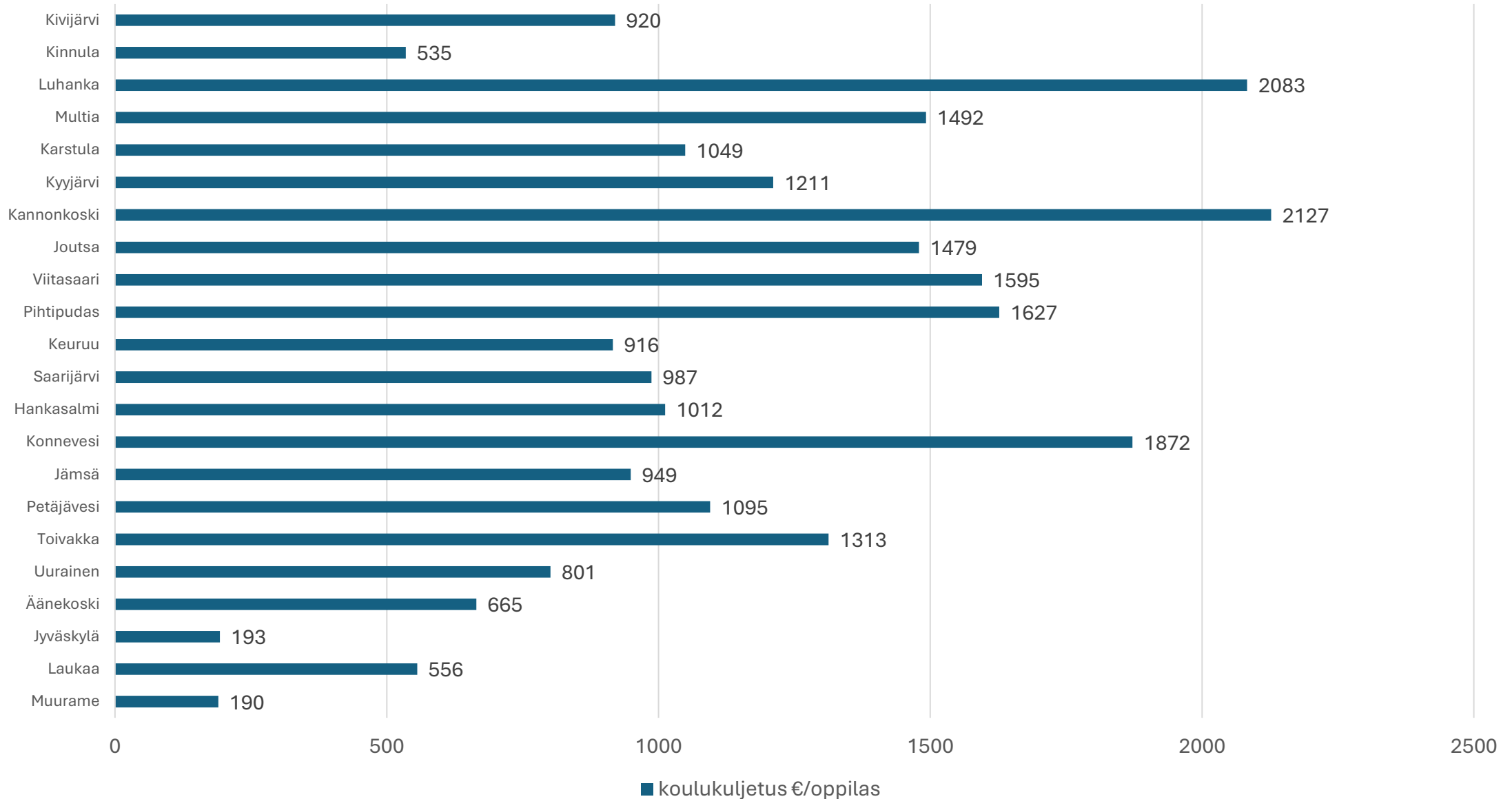
Kunta

Hae

- (Tyhjä)
- Akaa
- Alajärvi
- Alavieska
- Alavus
- Asikkala
- Askola
- Aura
- Enonkoski
- Enontekiö
- Espoo
- Eura
- Eurajoki
- Evijärvi
- Forssa
- Haapajärvi
- Haapavesi
- Hailuoto
- Halsua
- Hamina
- Hankasalmi
- ...

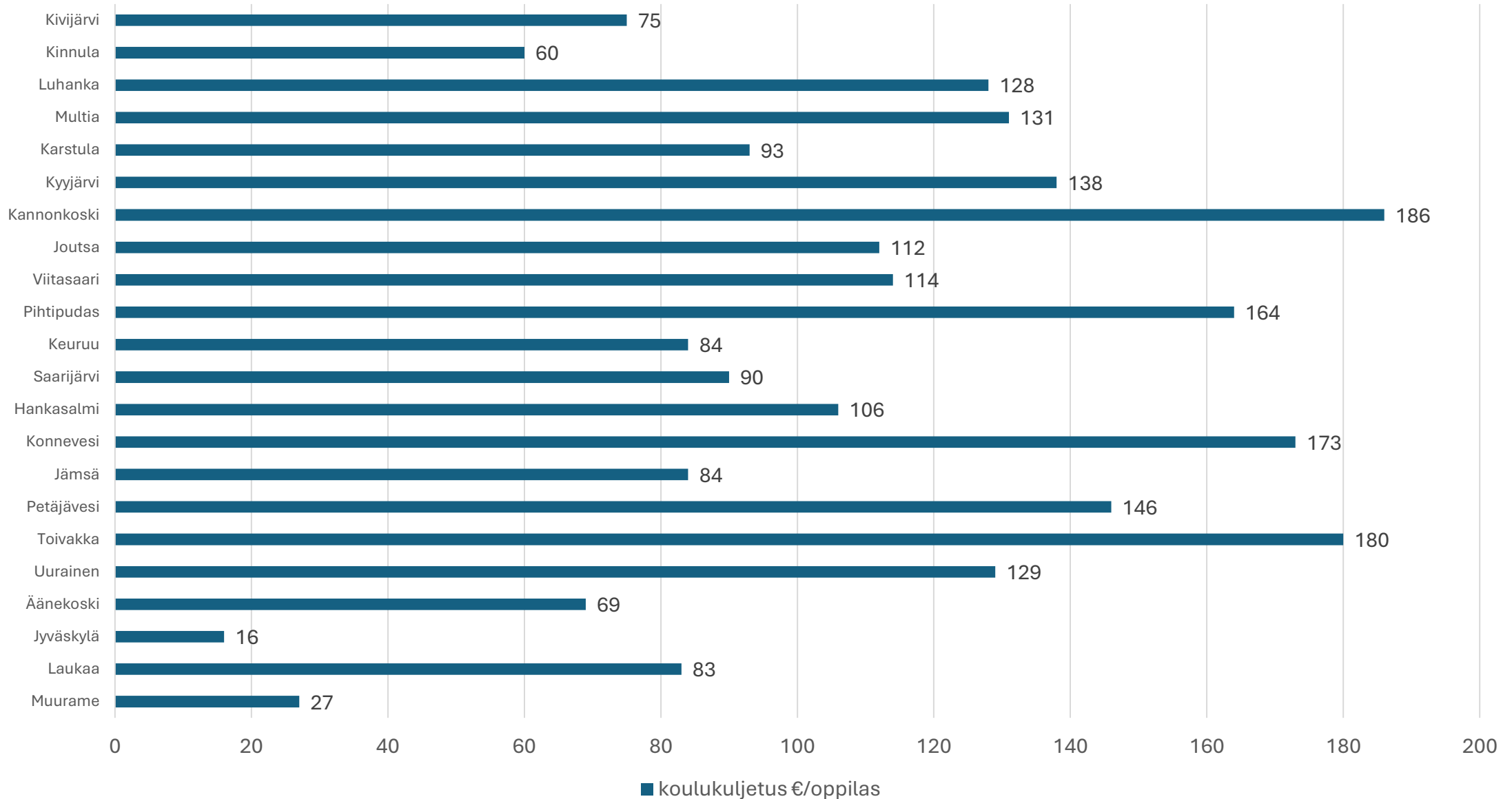
Luodaan silmäys maantiede-eriin verrattuna koulukuljetuksiin Keski-Suomessa

koulukuljetus €/oppilas (taitaa olla v 2022 taso)

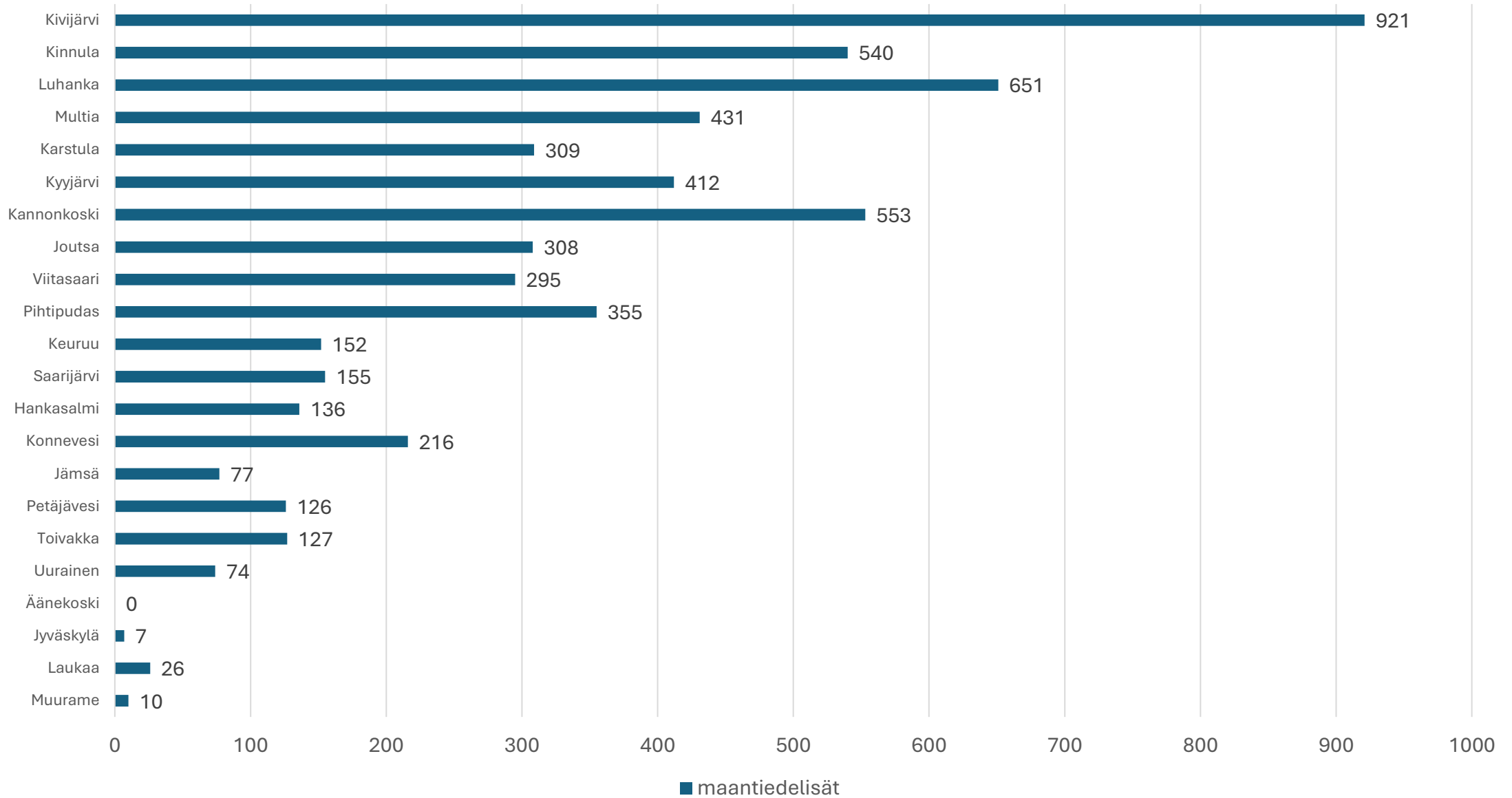
Luodaan silmäys verrattuna koulukuljetuksiin

koulukuljetus €/kuntalainen

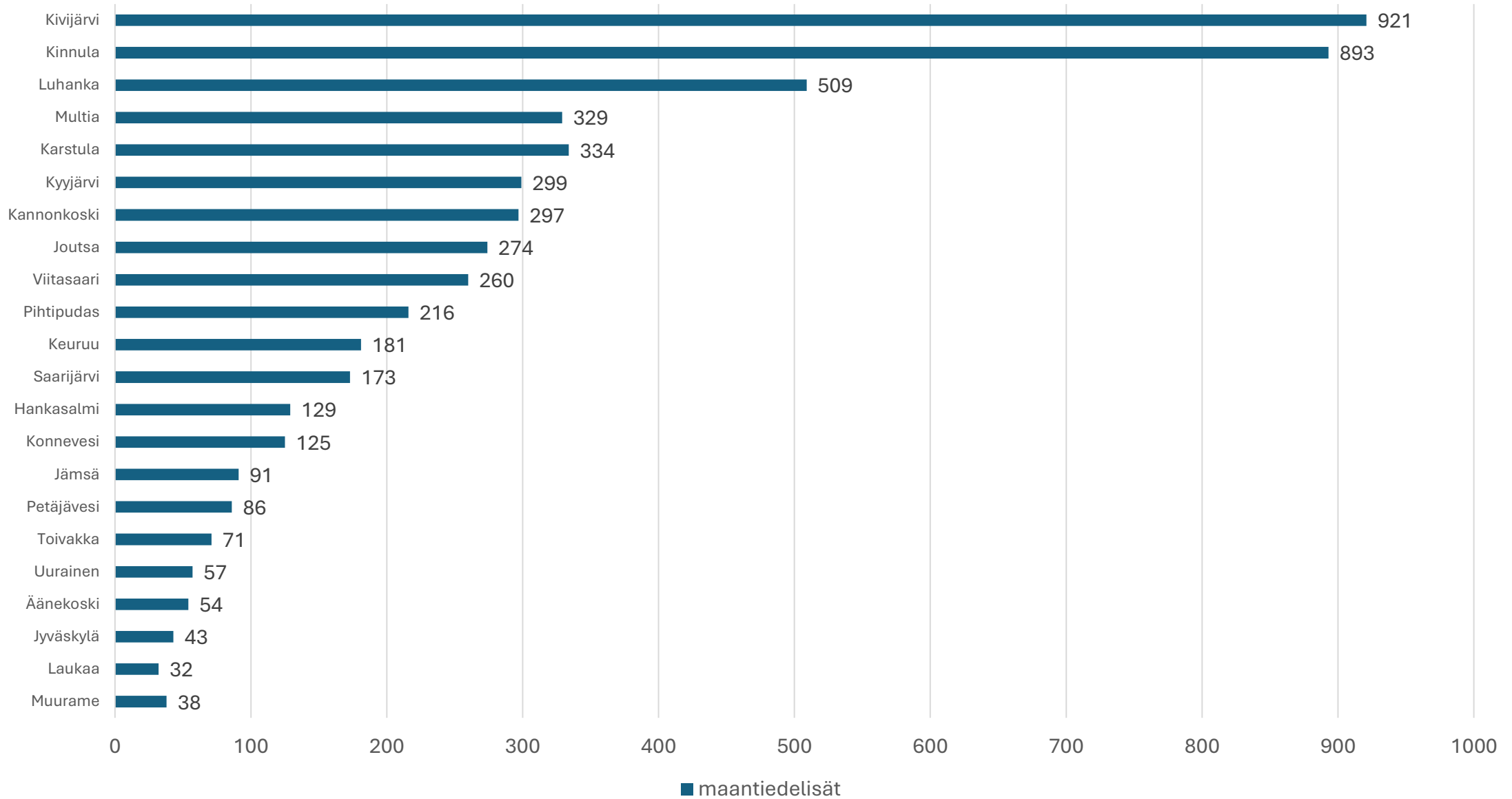
Yhteensä maantiedelisät

€/kuntalainen

Maantiedelisät % koulukuljetus €/asukas

%

Mitä edellä olevat kalvot osoittavat

- Mielestäni sen, että jonkin suuruisille maantiedellisille olisi perusteensa kyllä – mutta, että nyt ne määrittyvät ihan väärin ja niitä jaetaan aivan liikaa
- Selvitysmiesten VOS-esitys johtaa kuitenkin aivan paradoksaaliseen tilanteeseen
- Asukastiheyskerroin (teoriassa) poistetaan kokonaan ja syrjäisyyskerroin muuttuu
- Mutta kun koko muutosesitystä säätelee se muutoksen tasausjärjestelmä (kaikki muutokset yhteensä saavat max vähentää 180 euroa /asukas tai max kasvattaa 240 euroa /asukas)
- → niin käytännössä **perusteettoman suuret maantiedelliset vain häivytetään järjestelmästä ja niitä saaneet saavat jatkossakin pääosin niiden tuoman valtiosuuden** – excel-maailmassa tämä saattaa olla loogista ministeriön kirjoituspöydän takana selvitysmiehenä, käytännön elämässä kunnissa se ei sitä ole
- **Tämä yksityiskohta on hyvä pienoiskuva koko selvitysmiesten esityksestä**

Vieraskielisyyden lisästä selvitysmiehet kirjoittavat

- Valtionosuuden määräytymisperusteissa vieraskielisyyden laskennallisten kustannusten loppusumma vuonna 2024 on 847 miljoonaa euroa. Vertailun vuoksi työttömyysasteen laskennalliset kustannukset ovat 383 miljoonaa euroa, erityisesti harvan asutuksen tukemiseksi perustellussa asukastiheyden laskennallisessa kriteerissä 208 miljoonaa euroa ja koulutustaustassa 156 miljoonaa euroa. Koska kysymyksessä ovat valtionosuuden perusteena käytettävät laskennalliset kustannukset, lopullinen tulosvaikutteinen valtionosuus koko maan tasolla on noin neljännes laskennallisista kustannuksista.
- Aiemmin todettiin, että VATT totesi tarkastelussaan, että vieraskielisyys aiheuttaa paineen toimintamenoihin, mutta paineen suuruutta ei voitu määritellä. Mitä enemmän vieraskielisyyttä, sitä suuremmat toimintamenot ovat varsinkin suurimmissa ja vieraskielisimmissä kaupungeissamme.
- Näin tarkastellen ollaan peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kannalta ytimessä. Varsinkin suurilla kaupungeilla on toive suuremmasta vieraskielisyyden tuesta osana peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmää. Palveluntarpeen konkretia ja euromäärät ovat vielä nyt epäselvät ja faktan esiin nostamiseksi vieraskielisyyden kustannukset kunnille olisi selvitettävä tutkimuksella

Vieraskielisyys huomioita itseltäni

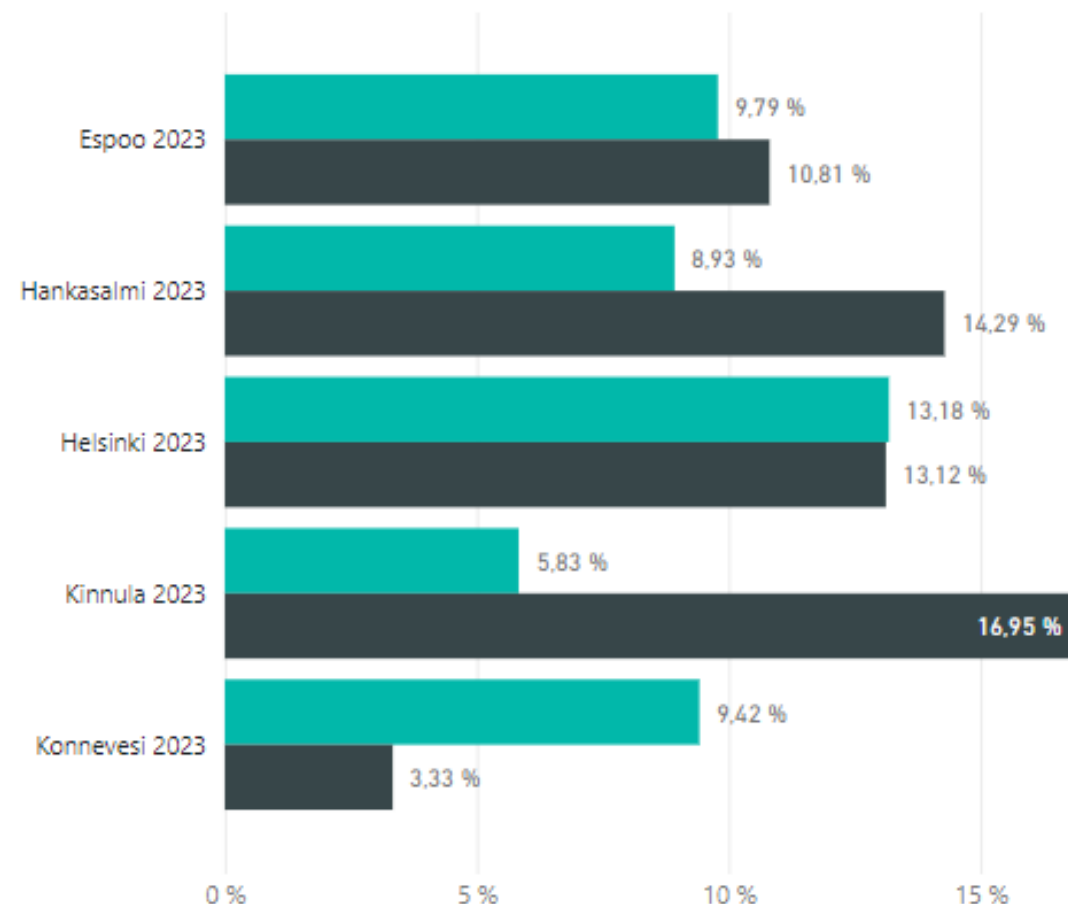
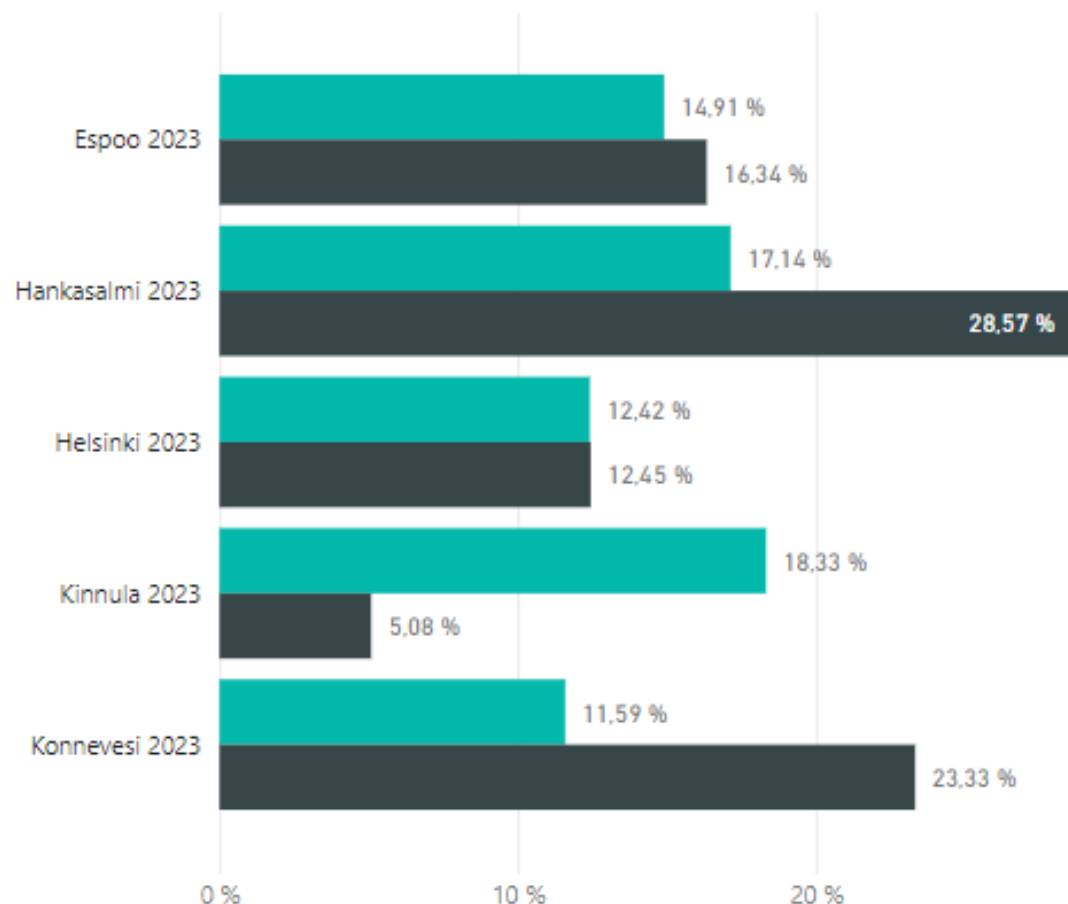
- **VATT esitti kyllä tämän painoarvon pienentämistä** – ja vieraskielisyys ei tilastojen pohjalta aiheuta perusopetuksen kohdalla suhteessa vaikkapa Keski-Suomen kuntiin Vantaalle, Helsingille ja Espoolle hurjia kuluja ... varhaiskasvatuksessa saattaa olla hieman toisin ja toki jonkin suuruinen vieraskielisyyden lisä on tarpeen – mutta sen painoarvon ennallaan säilyttäminen on todella outoa esityksessä
- Otan pari esimerkkikalvoa toteutuneista kuluista esimerkiksi – niitä voi tarvittaessa ihan julkisista tilastokeskuksen aineistoista katsella paljon muitakin
- hirmuisempaa uutta tutkimustietoa, jos siis keskitytään niihin palveluihin, joita peruspalvelujen VOS:lla tulisi rahoittaa nykylainsäädännön mukaan, ei tarvita sen hahmottamiseen, että vieraskielisyyden **nykyinen lisä (pääkaupunkiseudun kaupungeille laskennallisena perusteena jopa sellaista 500 euroa/asukas) on aivan liian suuri** – mutta siihen ei siis nyt esityksessä puututa.
- Toteutuneet toimintakulut kuntien välillä – ja nimenomaan niissä palveluissa, mitä VOSsilla tulisi rahoittaa - luulisi olevan hyvä mittari – **onneksi asiaa nyt lisäselvitetään vielä**

Tehostetun tuen tarve, oppilasmäärän osuus

Erityisen tuen tarve, oppilasmäärän osuus

● Ttt-oppilaiden 1-6 osuus ● Ttt-oppilaiden 7-9 osuus

● Ett-oppilaiden 1-6 osuus ● Ett-oppilaiden 7-9 osuus

Vuosi	Oppilaat 1-6 yhteensä	Ttt-oppilaiden 1-6 osuus	Ett-oppilaiden 1-6 osuus	Ttt + Ett 1-6 osuus	Oppilaat 7-9 yhteensä	Ttt-oppilaiden 7-9 osuus	Ett-oppilaiden 7-9 osuus	Ttt + Ett 7-9 osuus
2023	61 333	13,36 %	11,91 %	25,27 %	30 901	13,97 %	12,27 %	26,25 %

(Tyhjä)

Vuosi

- 2023
- 2022
- 2021
- 2020
- 2019

Kunta

Hae

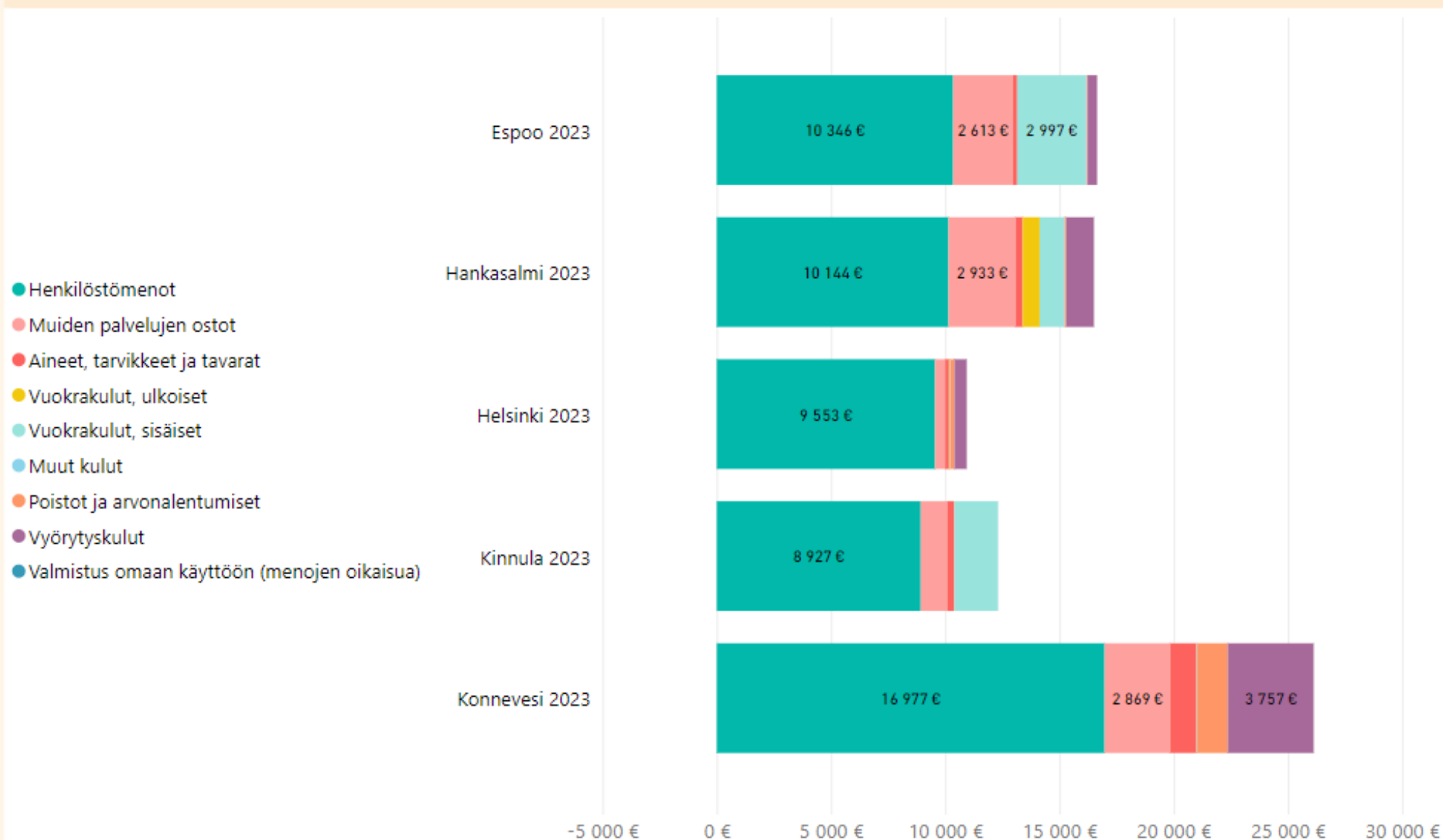
- Akaa
- Alajärvi
- Alavieska
- Alavus
- Asikkala
- Askola
- Aura
- Enonkoski
- Enontekiö
- Espoo
- Eura
- Eurajoki
- Evijärvi
- Forssa
- Haapajärvi
- Haapavesi
- Hailuoto
- Halsua
- Hamina
- Hankasalmi
- Hanko
- Harjavalta
- Hartola
- Hattula

VATTI

Menot kululajeittain / laskennallinen lapsi

Valikko

Kunnan oman varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen käyttömenot yhteensä / laskennallinen lapsi

Esityksessä sote-erät käytännössä vain häivytetään – ne eivät siis juurikaan niitä paljon saavilta poistu

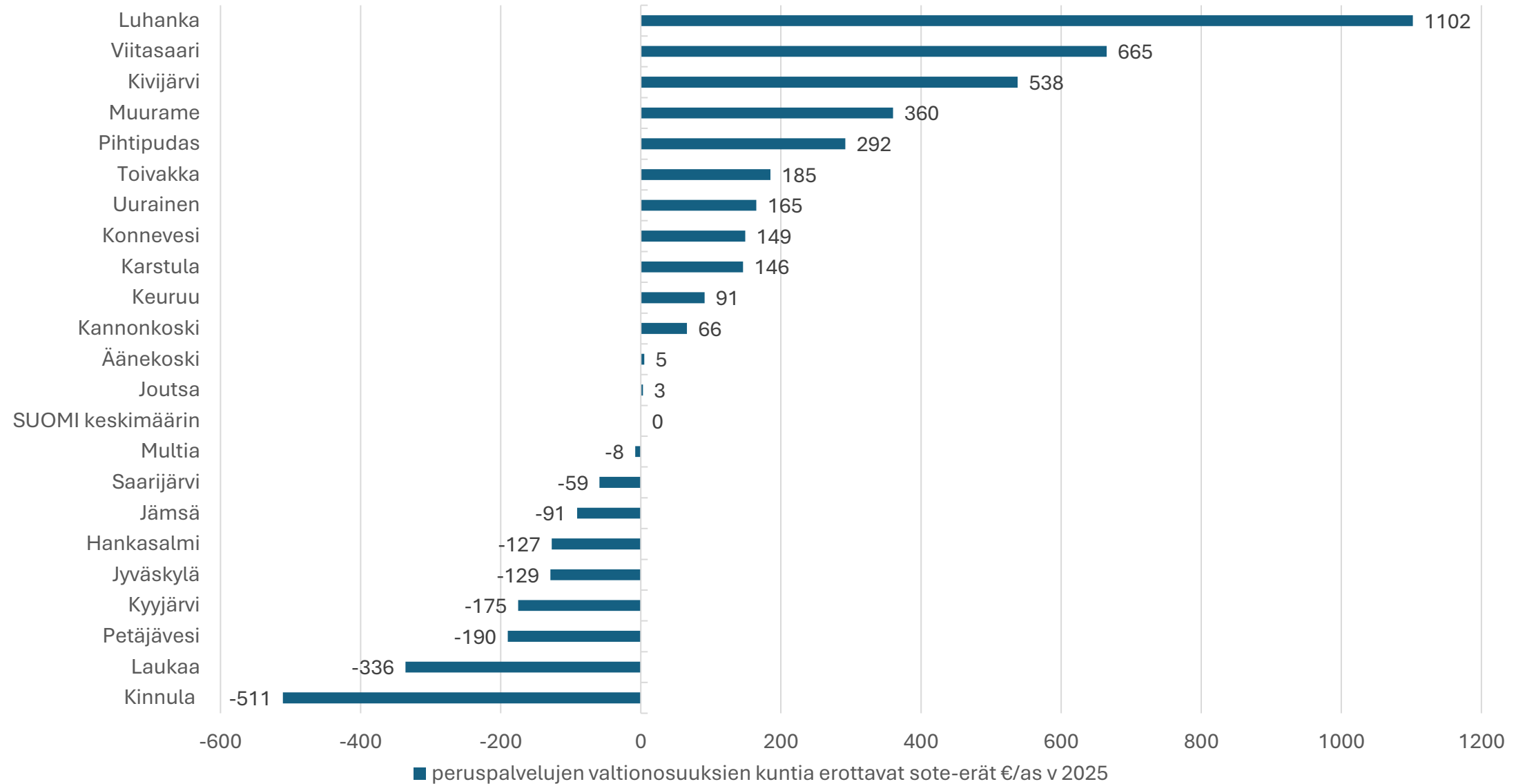
- Vuoden 2023 alusta toteutettuun sote-uudistukseen liittyvät siirtoerät (järjestelmämuutoksen tasaus ja muutosrajoitin) ehdotetaan siis kyllä poistettavaksi itsenäisinä valtionosuusperusteinaan, jotta valtionosuus kohdentuisi selkeämmin kuntien vastuulla nykyisin olevien palveluiden rahoitukseen (*näin selvitysmiehet ihan pakkana ensin kirjoittavat esityksessään*)
- Tämä aiheuttaa valtionosuuden jakautumiseen kuntien välillä suuria muutoksia, joita ehdotetaan tasattavaksi valtionosuusuudistukseen sisältyvällä järjestelmämuutoksen tasauksella yhdessä muiden uudistuksen aiheuttamien muutosten kanssa. (*ja tällä jatkollaan isolta osin koko muutoksen kumoavat*)

Käytännössä muutoksen tasausjärjestelmä vesittää koko uudistusta – mutta on toki esimerkiksi isolle joukolle Keski-Suomen kuntiakin hyvä juttu niiden itsensä kannalta

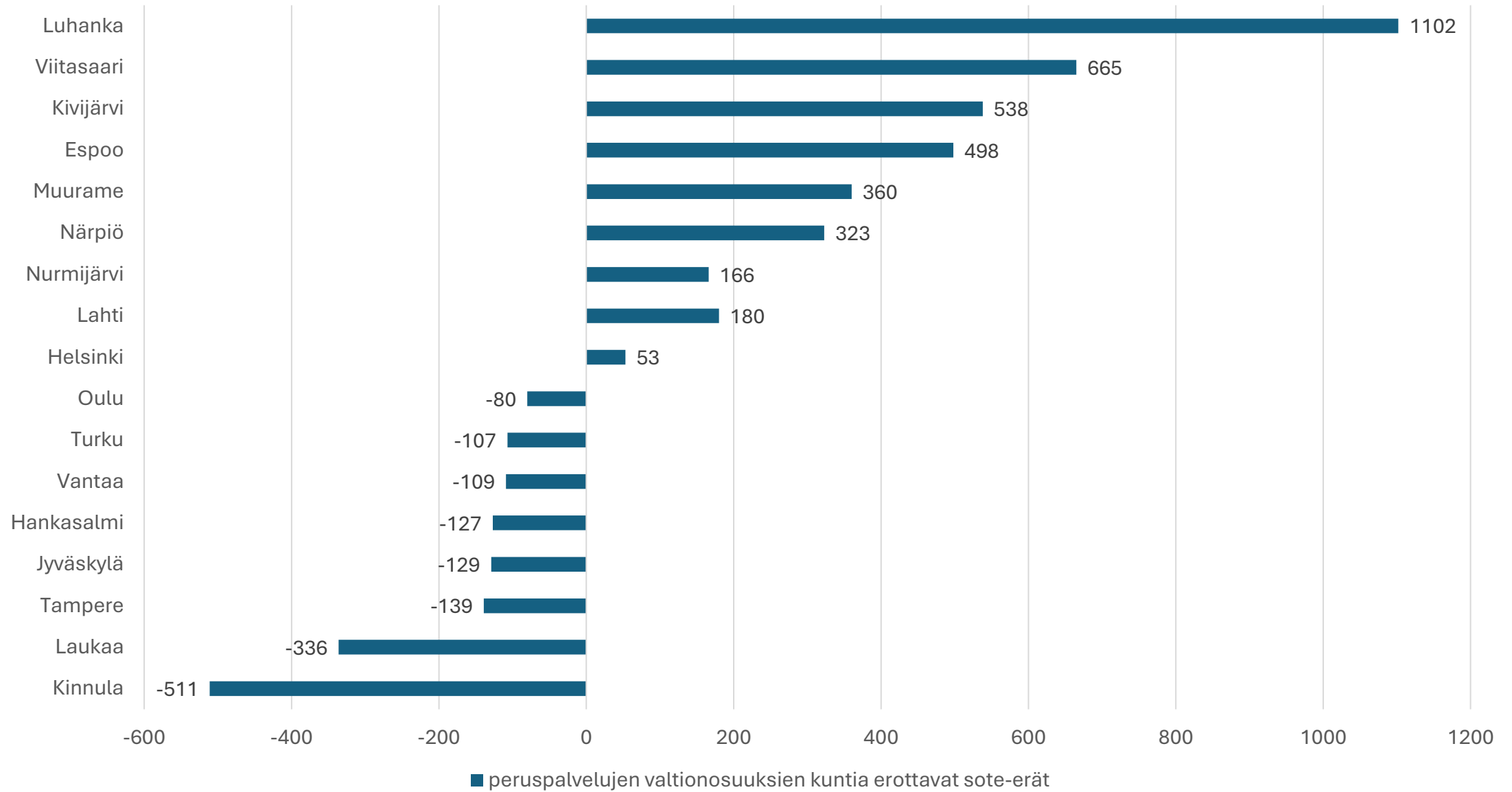
Kuntien tasavertaisen rahoituksen perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluihin se kuitenkin vesittää – Suomessa säilyy VOS-järjestelmä, joka ei vastaa niitä periaatteita, mihin se on luotu.

Sote-erät siis oikeasti vain häivytetään ja se on ehkä kurjin ratkaisu, mikä niiden kohdalla voidaan tehdä. Kuntien entiset sotekustannukset betonoidaan osaksi perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen eriarvoistavaa rahoitusta tästä eteenpäin, jos esitys toteutuu – toki onneksi iso osa nyt negatiivisen sote-erän piirissä olevakin hyötyy hiukan tästä muutoksesta, kun nekin poistetaan

peruspalvelujen valtionosuuksien kuntia erottavat sote-erät €/as v 2025

peruspalvelujen valtionosuuksien kuntia erottavat sote-erät

Eli vielä tiivistyksenä

- Kunta joka saa nyt sekä suurta maantiedelisiä että suurta sotesiirtoerää – olisi suurin voittaja selvitysmiesten esityksessä
- Vaikka siltä siis leikataan 180 euroa/kuntalainen

Miksi näin?

- No sille samalla betonoidaan parhaimmillaan satoja ja jopa reilusti yli tuhat euroa / kuntalainen VOS-rahoitusta, jolle ei varsinaista perustetta ole selvitysmiesten esityksenkään mukaan – mutta kun ei saa muuttaa liikaa, vaikka syytä olisi

Pienempää muutosta uudistuksessa –

eli ei niin merkityksellistä kokonaisuroidin suuruusluokaltaan

- Työttömyysasteesta ja koulutustaustasta valtionosuuden laskennallisiin kustannuksiin perustuvina valtionosuusperusteina ehdotetaan luovuttavaksi
- Työttömyysaste on myös päällekkäinen TE-palveluiden valtionosuusperusteiden kanssa vuoden 2025 alusta
- kaksikielisyyden perusteella myönnettävässä valtionosuuden korotuksessa ehdotetaan otettavaksi huomioon vähemmistökielisten (suomi tai ruotsi) määrä kunnassa nykyisen ruotsinkielisten määrän sijasta.
- Maa- ja metsätalousministeriössä valmistellaan saaristolain ja saaristoisen kunnan määritelmän uudistamista. Saaristoisuuden uusi määrittely vaikuttaisi siihen, mitkä kunnat olisivat oikeutettuja saaristolisiin. Valmistelu maa- ja metsätalousministeriössä on yhä kesken.
 - Työpaikkaomavaraisuuden lisäosasta ehdotetaan mm. VATT:n tutkimukseen perustuen luovuttavaksi
 - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) lisäosaan ei ehdoteta muutoksia
 - Saamen kotiseutualueen kunnille myönnettävään lisäosaan ei ehdoteta muutoksia

Ja sitten on vielä selvitysmiesten ”jokeri” kruunuksi kaikelle

- VATT:n tutkimuksesta poiketen asukasmäärän kasvun lisäosaa ehdotetaan kasvatettavaksi nykyisestä.
- Ehdotus perustuu tältä osin hallitusohjelman kirjaukseen kasvussa olevien kuntien investointien tukemisesta. Tuen perusteena on alle 16- vuotiaiden määrä kunnassa. Tämän vuoksi tuki auttaa niitä kuntia, joiden asukasluku on kasvussa ja joissa on paljon lapsia.

Mikään ei osoita (esim VATT-selvitys) tarvetta tälle, mutta kun hallitusohjelmassa ajatus lukee, niin selvitysmiehet nokkelasti keksivät, että tuetaan sitten peruspalvelujen VOS rahojen kautta vielä menestyvien kuntien investointejakin – vaikkei kyseinen VOS anna isolle osalle kunnista euroakaan lakisääteisten palvelujen järjestämiseen. Voisi kauniisti kysyä, kuinka tällaista edes kehdataan esittää – mutta totta kai kehdataan, kun Peruspalvelujen VOS ei tällä hetkellä ihan reaaliajassa perustu mihinkään, niin menehän sinne hyvin sisälle tällainenkin muutos

- Toki järjestelmään ehdotetaan lisättäväksi uusi väestöään menettävän kunnan lisäosa. Ehdotus perustuu tältä osin hallitusohjelman kirjaukseen muuttotappiokuntien tarpeiden huomioon ottamisesta. Asukaslukuaan menettävän kunnan lisäosa perustuu maapinta-alaan ja kasvukuntien tapaan alle 16-vuotiaiden määrään, koska kuntien järjestämistä palveluista valtaosa perustuu juuri tähän ikäryhmään annettaviin palveluihin

Kuvaavaa on se, että kun huomioidaan nämä kaksi uutta lisää ja sitten poistuva väestötiheyskerroin, niin VOS:n rahoitus kasvaa tässäkin kohdin nimenomaan taloudellisesti hyvinvoivilla kunnilla ja heikkenee taantuvilla, kun nämä laskentaperusteet lasketaan yhteen.

Mielenkiintoinen on lähtökohta selvitysmiehillä, kun tähän vielä muistetaan, että siihen vieraskielisyyslisään ei tehty muutoksia, vaikka VATT sitä esitti (tämä kun tukee ennen kaikkea Vantaata, Helsinkiä ja Espoota).

(asukastiheyden poistaminen, syrjäisyyssisän muuttaminen laskennalliseksi kriteeriksi ja väestönkasvun ja – aleneman muutosten yhteisvaikutus euroa/asukas – suurimmat häviäjät

A Syrjäisyys ja asukastiheys			B Syrjäisyys ja as.määrän muutoksen lisät			C Netto A + B		
	euroa	euroa/as		euroa	euroa/as		euroa	euroa/as
Sodankylä	-1 121 414	-138	Vesanto	-516 143	-272	Posio	-792 071	-271
Inari	-926 915	-130	Puumala	-569 692	-270	Puolanka	-638 006	-270
Kittilä	-886 037	-130	Kinnula	-410 866	-270	Ranua	-952 973	-265
Salla	-402 406	-120	Heinävesi	-798 440	-266	Rautavaara	-374 576	-263
Pelkosenniemi	-106 703	-117	Keitele	-524 823	-258	Muonio	-608 195	-262
Savukoski	-110 487	-113	Kivijärvi	-254 242	-246	Pello	-838 802	-258
Enontekiö	-199 640	-113	Pello	-791 917	-243	Hyrynsalmi	-530 169	-257
Utsjoki	-128 103	-112	Vaala	-620 032	-239	Puumala	-536 836	-255
Puolanka	-264 245	-112	Ylitornio	-890 317	-236	Taivalkoski	-949 708	-255
Posio	-324 719	-111	Luhanka	-165 168	-235	Ylitornio	-954 747	-254
Ranua	-349 012	-97	Juuka	-981 446	-230	Vaala	-647 966	-250
Ristijärvi	-94 290	-81	Kannonkos	-278 774	-229	Kivijärvi	-258 087	-249
Pudasjärvi	-517 323	-69	Kolari	-865 420	-216	Kolari	-994 622	-248
Suomussalmi	-485 933	-68	Taivalkoski	-802 744	-215	Heinävesi	-740 614	-247
Rautavaara	-96 331	-68	Hyrynsalmi	-435 542	-211	Kinnula	-369 894	-243

Suurimmat voittajat

A Syrjäisyys ja asukastiheys			B Syrjäisyys ja as.määrän muutoksen lisät			C Netto A + B		
	euroa	euroa/as		euroa	euroa/as		euroa	euroa/as
Hanko	377 159	49	Sodankylä	984 985	121	Luoto	636 433	109
Korsnäs	87 862	44	Luoto	664 399	114	Espoo	23 830 676	76
Parikkala	189 092	43	Inari	698 407	98	Tuusula	2 801 007	68
Kaskinen	49 745	41	Espoo	23 891 862	76	Kempele	1 082 766	55
Vesanto	74 769	39	Tuusula	2 844 006	69	Pirkkala	1 145 156	55
Kemiönsaari	241 230	37	Kempele	1 104 339	57	Kaarina	1 922 069	53
Kitee	359 957	37	Pirkkala	1 161 106	56	Lempäälä	1 177 677	48
Keitele	68 466	34	Kaarina	1 951 561	54	Järvenpää	2 005 570	43
Rautjärvi	101 388	33	Lempäälä	1 230 479	50	Sipoo	967 687	43
Viitasaari	192 122	33	Rovaniemi	3 013 418	46	Kangasala	1 392 996	42
Kustavi	30 519	32	Sipoo	1 034 214	46	Vantaa	10 159 077	41
Joutsa	127 442	31	Kangasala	1 521 879	45	Tampere	9 571 750	38
Rääkkylä	56 925	30	Järvenpää	2 012 923	43	Muurame	374 128	35
Reisjärvi	74 133	29	Simo	119 262	42	Nokia	1 225 078	34
Tervo	39 314	28	Vantaa	10 205 768	41	Oulu	7 053 505	33

Ja sitten on toki se verotulojen tasausjärjestelmän muutos

Tulopohjan tasauksessa ehdotetaan siirryttäväksi nykyisestä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta verotulojen täydennysjärjestelmään. Siinä jokaiselle kunnalle turvattaisiin maan keskimääräinen laskennallinen verotulo asukasta kohden (täydennysraja). Laskennalliselta verotuloltaan täydennysrajan ylittävien kuntien valtionosuuksiin ei tehtäisi vähennyksiä (vrt. nykyinen tasausvähennys)

Tulopohjan tasauksessa otettaisiin nykyisellä tavalla huomioon kunnan tulovero ja kunnan osuus yhteisöveron tuotosta. Kiinteistöverosta huomioon otettaisiin, kuten nykyisinkin, 50 prosenttia.

Nykyisestä poiketen voimalaitosten kiinteistövero otettaisiin huomioon kaikkien voimalaitosmuotojen osalta vastaavalla osuudella. Esitys perustuu vain kuntien rahoitukseen, mahdollinen vihreän siirtymän huomioon ottaminen on poliittinen päätös.

Tähän on nyt saatu – ehkä tarkoituksella – huomio kiinnittymään, muutoin epäkelvosta muusta esityksestä. Koska, **jos tämäkin osa VOS uudistusta on muutosrajoittimen piirissä, niin ei tämä jo olemassa olevien tuulimyllyjen kohdalla merkitse useimmille käytännössä mitään. Tulossa olevien hankkeiden kohdalla kyllä sitten vaikuttaa ja osalle toki nytkin**

Monien tuulivoimakuntien kannattaisi ottaa selvitysmiesten esitys ilolla vastaan (ei kaikkien)

- Monet tuulivoimakunnat saavat suurta asukastiheyskerrointa, koska isoja tuulivoimapuistoja voi rakentaa lähinnä korpeen
- Monet tuulivoimakunnat ovat sotesiirtoerissä voittajia, eli saavat niiden kautta huomattavaa lisä VOS-rahoitusta, koska eivät kyenneet tuottamaan paljon sote-palveluja = pienet kulut niissä

Otetaan esimerkiksi Utajärvi, joka saa nyt 1283 euroa/as (*hankasalmi saa 9 euroa/asukas*) peruspalvelujen VOSsia (siis ilman verotulotasausta, veromenetyksen kompensatiota ja TE-rahoitusta)

se kattaa sillä nyt keskimääräistä kyllä suuremmista perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen menoistaan (yhteensä 2154 euroa/asukas vuonna 2023) 60 %

ja sille kertyy vielä VM:n mukaan 900 euroa/asukas tuulivoiman kautta kiinteistöverotuloa, mikä ei siis ole verotulotasausten piirissä. Utajärvellä on 2174 e/asukas enemmän rahoitusta kuntalaista kohden käytettävissä, kuin Hankasalmella (jolla on kurjat valtionosuudet, muttei ollenkaan heikoimmat Suomessa)

Ja oikeastaan vieläkin enemmän, kun sen OKM:n VOS eräkin on Hankasalmea suurempi

Miten selvitysmiehet kohtelevat Utajärveä

- Sote-erät leikataan pois, se vähentää Utajärveltä 550 €/as
- Asukastiheyskerroin leikataan pois, mikä vähentää 549 €/as
- Voimalaitosten tuominen verotulotasauksen piiriin 50 % vähentää 381 €/as
- Muut muutokset suunnilleen ehkä +/- 0 yhteensä
- Mutta lopputulos ei ole $1283 - 550 - 549 = 184$ ja, että verotulojen tasaus pienenesi 381 euroa (se 900 tuulivoimatuottoa olisi yhä)
- Vaan parhaimmillaan - jos ja kun verotulotasauksen muutoskin on VOS-muutoksen tasauselementtien piirissä – **Utajärven muutos on se, että peruspalvelujen VOS on edelleen 1283, ja tasaus pienenee sen maksimin, mitä VOS-muutos selvitysmiesten mukaan saa vaikuttaa, eli 180 €/asukas**
- **Utajärvi kattaisi edelleen 60 % perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluistaan** peruspalvelujen VOS:lla, josta olisi häivytetty pois sote-erät ja asukastiheyskerroin, mutta ne eivät olisi Utajärveltä vähentyneet oikeasti (kiitos muutoksen tasauselementin) Utajärven hyöty tuulivoimaloista olisi 720 €/as – eli se hieman leikkaantuisi
- **Ei Utajärvi oikeastaan tämän parempaa valtionosuusuudistusta voi saada**
- Ja saman aikaisesti osa Suomen kunnista on negatiivisen valtionosuuden saajia jatkossakin (vaikka verotulotasaus otetaan laskuihin), eli maksaa valtiolle siitä, että saa järjestää palveluja, ja todella iso joukko (esim Hankasalmi) ei saa peruspalvelujen VOS:n kautta mitään rahoitusta perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen – ja niillä ei ole mitään tuulivoimatuottoja

Ei koko totuus tuulivoimakunnista

Isolle osalle tuulivoimakunnista nyt esillä oleva muutos olisi siis oikeasti lottovoitto – osalle muutos kyllä neutraalimpi

Esimerkiksi li saa nyt 626 €/as peruspalvelujen VOSsia, eli 26 % perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kuluista

Sillä on negatiiviset sote-erät lähes 200 euroa/asukas

Sen asukastiheyskerroin on vain 130 €/asukas

Ja se menettäisi 58 euroa/as verotulotasauksestaan nyt, jos voimalaitokset tulisi tasauksen piiriin

Mutta sillekin nyt esitetty muutos olisi melko neutraali kokonaisvaikutuksiltaan

Tiivistäen tätä

- Valtaosa tuulivoimakunnista hyötyy oikeasti selvitysmiesten esityksistä, kun niille betonoidaan poistettavat asukastiheyskerroin ja sote-erät pysyvästi VOS:iin
- Muille tuulivoimakunnille muutos on koko lailla kustannusneutraali – ihan muutamat voivat menettää hiukan
- Missään tapauksessa se esitys, että tuulivoima tulisi 50 % verotulotasauksen piiriin ei ole selvitysmiesten esityksen isoin negatiivinen asia mitenkään päin tarkastellen – vaan se, että täysin rikki olevaa epäoikeudenmukaista järjestelmää ei uusita
- Melkein tuntuu, että tuulivoima on otettu esitykseen mukaan tarkoituksella, jotta katse ohjautuisikin siihen
- VM:n puoleltakin tästä tuulivoima-asiasta pidettiin kunnille ja medialle erillinen infotilaisuus, jossa melkein teki itseni mieli huutaa, että ne ei ole ne tuulivoimatuotot, joista täytyy huolta kantaa – vaan se, että selvitysmiesten esitys jättää kaikki nykyisen VOS:n ongelmat ratkomatta – osa kunnista toki niin toivookin, mutta reilua se ei ole

kaiken siis kruunaa muutosten tasaus

- Eli se nyt esitettävän VOS-muutoksen tasausjärjestelmä – eli muutokset eivät saa olla liian isoja perustuslakiin vedoten – sillä ei ole väliä, että nykyjärjestelmä on täysin epäoikeudenmukainen lähtötilanteessa kuntien välillä
- Tasausrajat -180 - +240 kolmen vuoden siirtymällä, johtavat siihen, että ne, jotka tällä hetkellä ”voittavat” peruspalvelujen VOS:ssa – saavat niitä jatkossakin edelleen suhteessa kustannuksiinsa liikaa
- Ja harvalla tällä hetkellä VOS-järjestelmässä häviävällä tilanne edes ainakaan paljoa paranee – osalla jopa ehkä heikkenee
- Jaan tästä omaa rautalankamallia excelinä liitteenä, kun kerran selvitysmiehet eivät kuntakohtaisia laskelmia halua julkistaa

*** Sitä en oikeasti ymmärrä millä laskennalla verotulojen täydennysjärjestelmä tuodaan tähän tasaukseen – käytännössäkö olemassa olevien voimalaitosten kiinteistövero menisi muutoksen tasausrajojen laskentamalliin ja uudet uudistuksen jälkeen rakentuvat sitten ei? Jos tulevaisuudenkin hankkeet menevät muutoksen tasausrajoihin, niin sitten meillä olisi käsissä todella mielenkiintoinen malli**

Perustuslain rahoitusperiaatetta korostetaan

Selvitysmiesten raportissa avataan, että

Valtionosuusjärjestelmän tulee perustuslain mukaisesti toteuttaa rahoitusperiaatetta siten, että jokaisella kunnalla on edellytykset järjestää ja rahoittaa kunnille säädetyt tehtävät kohtuullisella vero- ja maksutasolla.

Järjestelmämuutokset eivät saa johtaa liian suureen paineeseen korottaa veroprosenttia eivätkä kasvattaa veroprosenttien eroja maan eri osissa liian suuriksi.

Lainsäätäjä ei siten omilla toimillaan kasvattaa kuntien veroprosenttien eroja kohtuuttomasti. Veroprosenttien erot eri kunnissa johtuvat lainsäädännön lisäksi merkittävästi kuntien omista päätöksistä.

Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt kunnallisveroprosenttien kuuden prosenttiyksikön eroa perustuslain vastaisena, mutta on todennut mahdollisesti jopa 11 prosenttiyksikköön nousevan eron eri kuntien asukkaiden välillä varsin suureksi (PeVL 67/2014 vp) ja perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen näkökulmasta ongelmalliseksi.

Äskeisiin argumentteihin on kommentoitava

Veroprosenttien erot maan eri osissa ja kuntien välillä **alkavat jo nyt olla liian suuret.**

Selvitysmiesten esiin nostama perustuslakivaliokunnan kanta, ettei kuuden prosenttiyksikön ero ole liian suuri, perustuu aikaan ennen soteuudistuksen kunnallisveroon tekemää tasoleikkausta

Silloin 6 prosenttiyksikköä oli 35 %:n ero, nyt Pomarkun ja Kauniaisten välillä jo vallitseva ero on 132 %:n – ei ehkä ihan perustuslain hengen mukainen

Lainsäätäjä ei tosiaan omilla toimillaan saisi kasvattaa kuntien veroprosenttien eroja kohtuuttomasti. Mutta niin soteuudistuksen rahoitusmalli ja jo sitä ennen perusteettomia eroja sisältänyt VOS on nyt jo tehnyt ja nyt selvitysmiesten ehdotus sen kun vain vielä varmistaa asiaa

Ei voi olla niin, että muutos tasapuolisempaan suuntaan ei saisi olla liian suuri – mutta vallitseva kuntien VOS:n perusteeton ero saa hyvinkin olla – se nyt vaan on vallitseva tilanne

Veroprosenttien erot johtuvatkin vain pieniltä osin kuntien omien päätöksien seurauksista – talouden haasteet tuodaan meille monelle kunnalle nyt ihan VM:n kautta

Tällä hetkellä kuntien rahoitus on lainsäätäjän toimesta luotu hyvin epätasarvoiseksi siihen nähden, että kaikilta kunnilta edellytetään selkeästi määritellyt lainsäädännölliset palvelut, mutta rahoitus niihin vaihtelee kunnittain hurjasti

Selvitysmiesten ehdotuksen perusteella tilanne halutaan vain säilyttää – siksi sitä on hyvin perusteltua ja aiheellista kritisoida

Selvitysmiehet tuovat tilanteen kyllä itse reilusti esiin

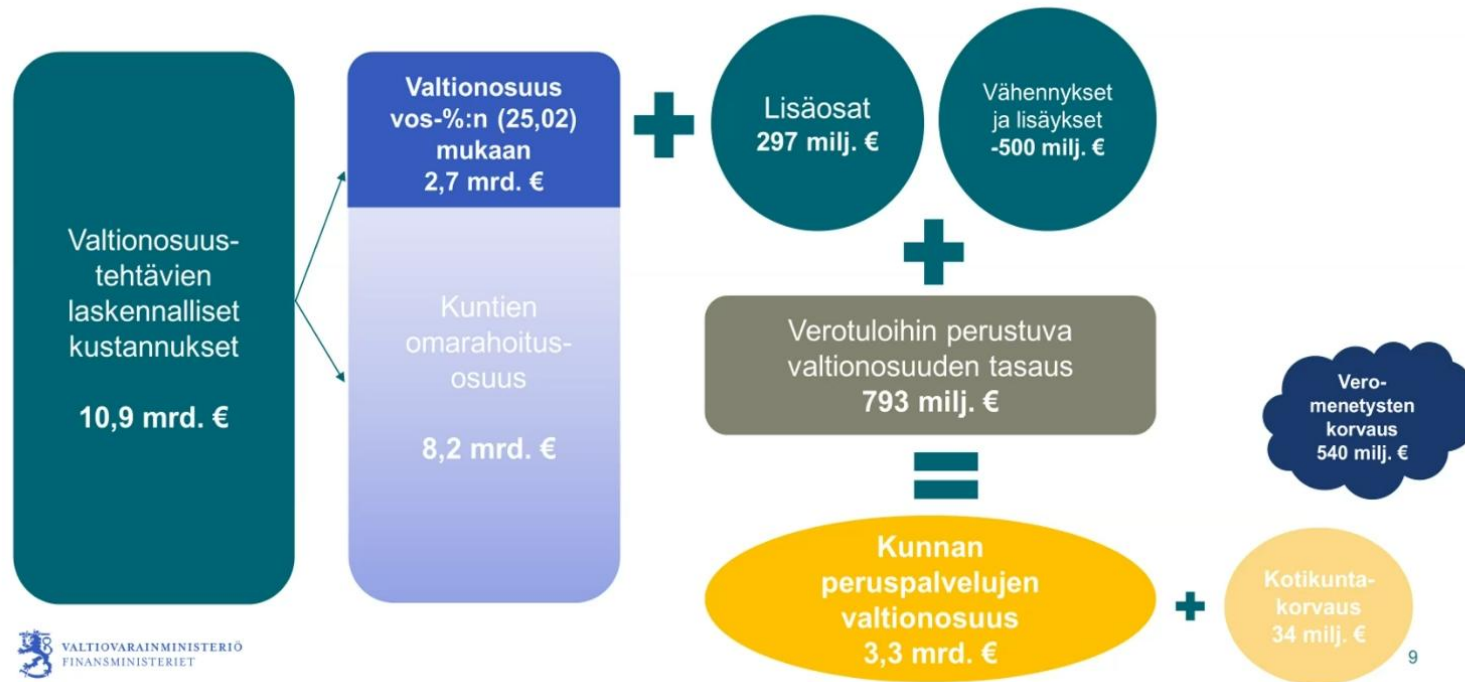
Tuloveroprosentti						Tuloveroprosentti					
Suurimmat 2025		2022	2023	2024	2025	Pienimmät 2025		2022	2023	2024	2025
1	Pomarkku	21,50	8,86	9,90	10,90	293	Kauniainen	17,00	4,36	4,40	4,70
2	Halsua	23,50	10,86	10,80	10,80	292	Espoo	18,00	5,36	5,30	5,30
3	Ähtäri	22,50	9,86	10,10	10,60	291	Helsinki	18,00	5,36	5,30	5,30
4	Ylivieska	23,00	10,36	10,30	10,30	290	Kustavi	18,00	5,36	5,30	5,30
5	Urjala	22,00	9,36	10,30	10,30	289	Eurajoki	18,00	5,36	5,40	6,40
6	Kaskinen	23,00	10,36	10,30	10,30	288	Vantaa	19,00	6,36	6,40	6,40
7	Reisjärvi	22,50	9,86	9,90	10,20	287	Inari	19,00	6,36	6,40	6,40
8	Haapajärvi	22,50	9,86	10,20	10,20	286	Luhanka	18,50	5,86	6,40	6,40
9	Oulainen	22,00	9,36	10,00	10,00	285	Naantali	19,00	6,36	6,40	6,40
10	Merijärvi	22,50	9,86	10,00	10,00	284	Sysmä	19,00	6,36	6,40	6,40
11	Jämijärvi	22,50	9,86	9,90	10,00	283	Puumala	19,50	6,86	6,60	6,60
12	Virolahti	21,50	8,86	9,90	9,90	282	Sipoo	19,25	6,61	6,60	6,60
13	Tyrnävä	22,00	9,36	9,90	9,90	281	Muurame	19,50	6,86	6,90	6,90
14	Toholampi	21,75	9,11	9,50	9,90	280	Taivassalo	19,50	6,86	6,90	6,90
15	Tervo	21,50	8,86	9,90	9,90	279	Tervola	20,00	7,36	6,90	6,90
Manner-Suomen ka.		21,14	8,50	8,67	8,77	Manner-Suomen ka		21,14	8,50	8,67	8,77

Verotulojen tasausjärjestelmä selittää

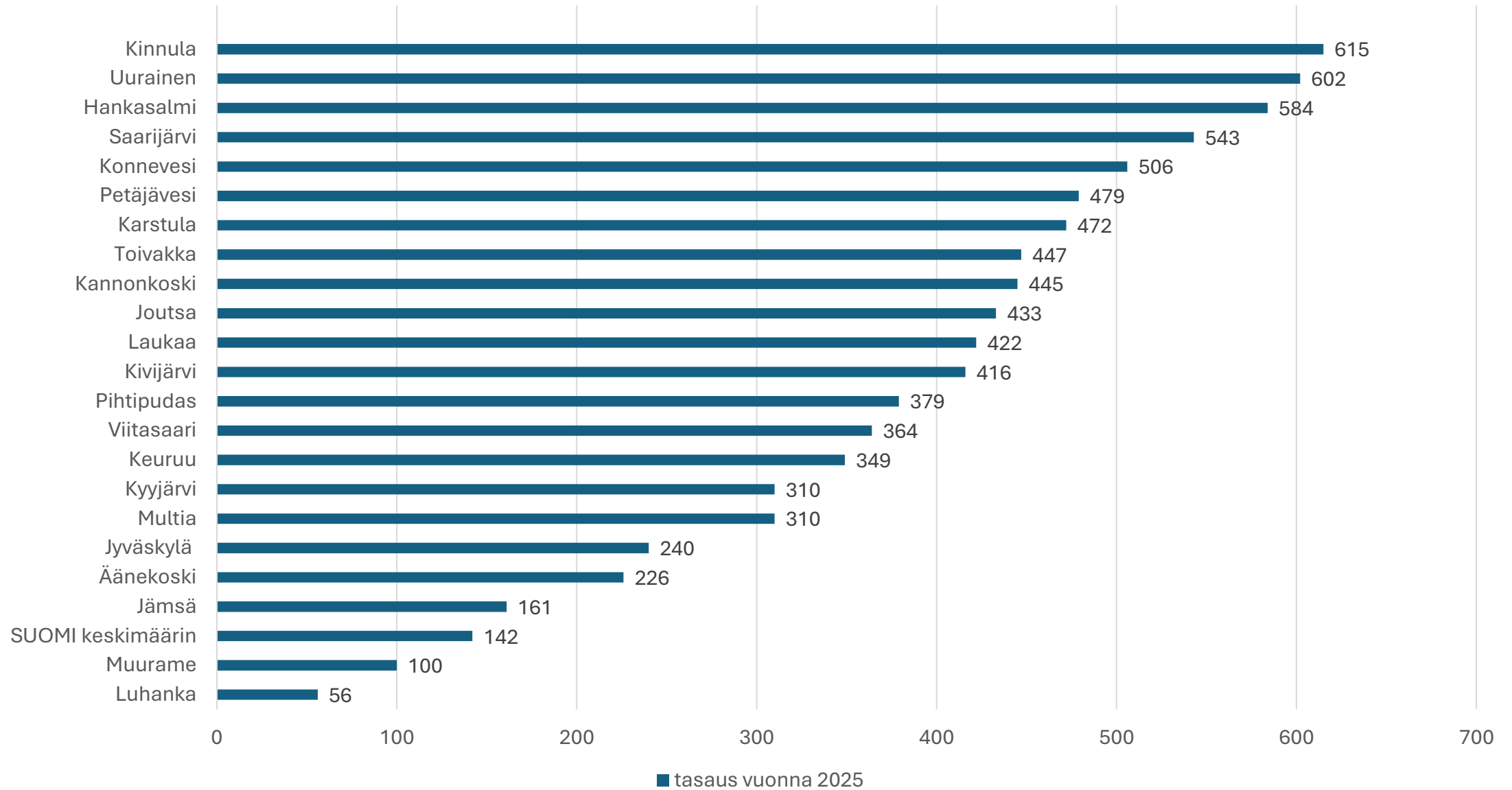
- Sen miksi Keski-Suomen kuntia ei ole negatiivisen valtionosuuden piirissä (ja toki TE-rahoitus)
- Mutta tasauksen kohdalla tulee muistaa, että se vain tasaa kuntien veropohjaisen rahoituksen valtionosuuslisällä samalle viivalle
- Peruspalvelujen VOS:n epäoikeudenmukaisuus johtaa kuntien rahoituspohjan suureen eritasoisuuteen ja sitä kautta verotuksen tason voimakkaaseen eriytymiseen

Eli palautetaan mieleen, että tuo 2,7 mrd ei siis jakaudu oikeudenmukaisesti, ei lisäosat 297 milj euroakaan

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden muodostuminen (2025)

Verotulojen valtionosuustasaus 2025 on sitten kyllä Keski-Suomelle tärkeä

Sekin on mielenkiintoista, että vesitettyä uudistusta rahoitetaan siis osin veromenetysten kompensaaation poistolla – se ei ole kunta-valtio suhteessa perusteltua eikä kuntien välillä oikeudenmukaista

- **Perusteena selvitysmiehillä uudelle menettelylle on viisi esille noussutta ongelmaa nykymenettelyssä: 193 (202)**

1. Nykyinen menettely ei ota huomioon kuntalaisten asuinkunnan vaihtoa, vaikka kompensatiotarve on verovelvollista koskeva, ei kuntakohtainen.

2. Korvauksella ei ole enää kytkentää kuntien verotulojen menetyksiin, jotka ovat tapahtuneet pääosin jo kauan sitten (vuodesta 2010 alkaen).

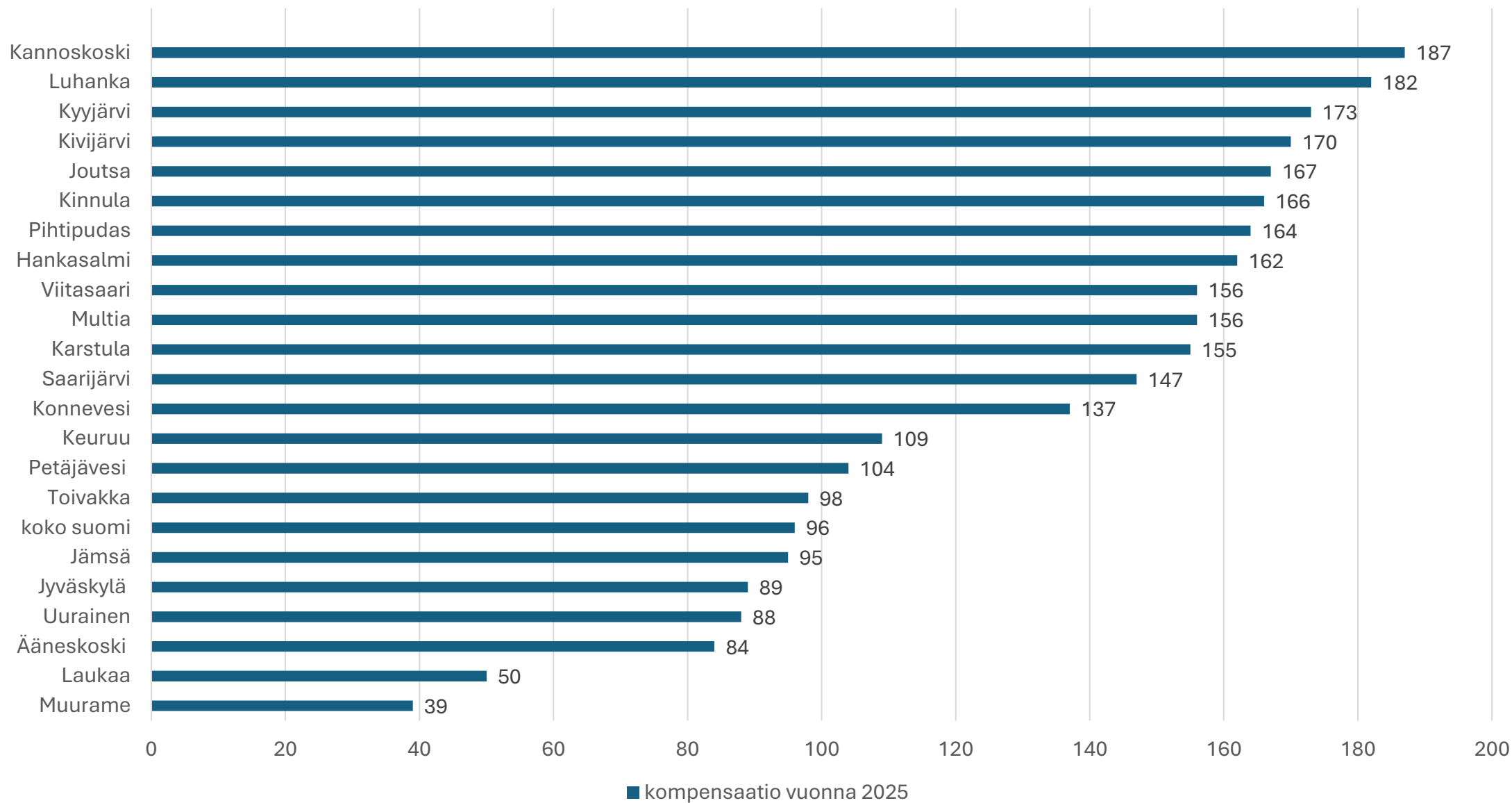
3. Veromenetysten korvaus on vuosittain muuttumaton eikä siihen kohdistu vuosittaista valtionosuuden indeksikorotusta (osa valtion rahoituksesta jää korotuksen ulkopuolelle).

4. Valtionosuuksien tulisi hallitusohjelman mukaisesti vastata kuntien nykyisiä lakisääteisiä valtionosuustehtäviä. Korvauksilla ei ole kytkentää peruspalveluiden rahoitustarpeisiin.

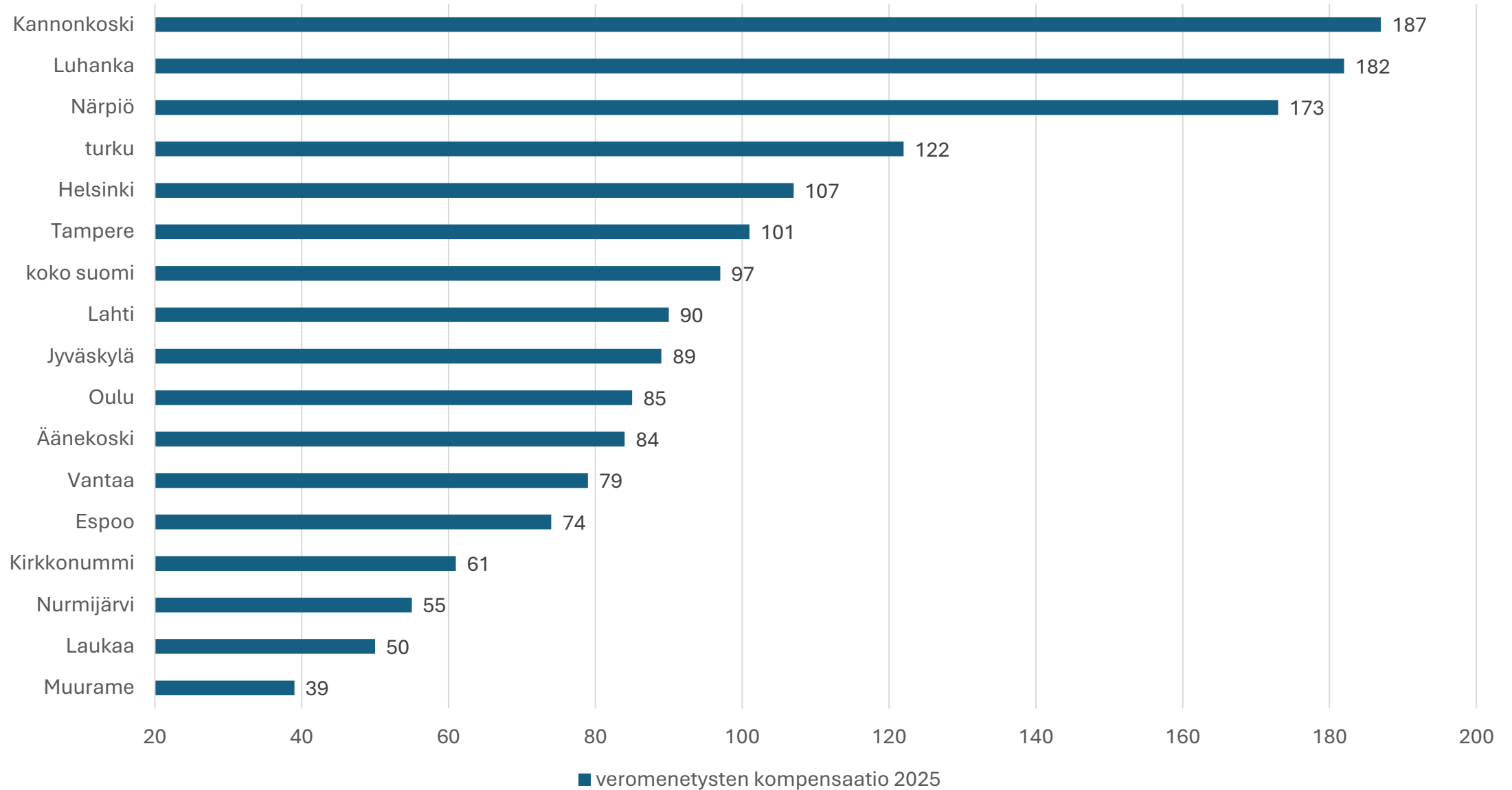
5. Järjestelmä ei ole toimiva verojärjestelmän eikä valtionosuusjärjestelmän näkökulmasta.

Selvitysmiehet ne pokkana vesittävät koko veromenetysten kompensaaation perusteet ja samalla luovat mallin, jossa kunnat hyvin eriarvoisesti taas rahoittavat selvitysmiesten epäoikeudenmukaisen mallin toteuttamista

Veromenetysten kompensaaio 2025

Veromenetysten kompensaaio 2025

Selvitysmiesten raportista sama

eur/as euroa			eur/as euroa			eur/as euroa			eur/as euroa		
Hailuoto	127	120 433	Helsinki	99	66 993 057	Rääkkylä	226	429 743	Pirkkala	45	933 586
Luhanka	180	126 200	Tampere	89	22 714 436	Karjoki	211	250 719	Kauniainen	46	474 357
Lestijärvi	189	128 611	Turku	109	22 072 941	Rautavaara	210	298 711	Liminka	47	479 741
Pelkosenniemi	143	130 820	Espoo	69	21 807 497	Karvia	207	458 472	Kaarina	47	1 714 767
Kaskinen	113	136 065	Vantaa	76	18 740 418	Posio	207	604 004	Kempele	47	923 683
Kustavi	155	147 205	Oulu	80	17 116 093	Vesanto	205	389 220	Muurame	48	504 159
Merijärvi	157	165 876	Jyväskylä	84	12 474 197	Siikainen	205	263 160	Lempäälä	52	1 279 632
Utsjoki	147	167 082	Kuopio	94	11 605 837	Punkalaidun	203	538 353	Kangasala	54	1 815 844
Savukoski	172	168 298	Lahti	94	11 336 887	Isojoki	203	368 092	Nokia	56	1 984 556
Kivijärvi	179	185 072	Pori	100	8 302 879	Halsua	202	205 118	Tuusula	59	2 432 538
Pyhäranta	99	190 738	Joensuu	105	8 178 198	Puolanka	201	473 708	Nurmijärvi	59	2 656 733
Pyhäntä	117	192 886	Kouvola	98	7 734 924	Sysmä	200	700 607	Järvenpää	60	2 790 869
Lumijoki	96	195 679	Lappeenranta	97	7 075 896	Soini	197	369 413	Masku	60	577 890
Halsua	202	205 118	Hämeenlinna	92	6 257 265	Vaala	196	508 511	Ylöjärvi	60	2 023 555
Kyyjärvi	178	208 672	Vaasa	89	6 134 400	Hartola	195	493 619	Kontiolahti	61	923 357
Ristijärvi	187	218 239	Salo	119	6 064 034	Oripää	195	256 104	Kirkkonummi	62	2 558 191
Kannonkoski	189	229 623	Seinäjoki	80	5 303 946	Sulkava	193	457 900	Laukaa	63	1 172 842
Enonkoski	175	230 752	Mikkeli	99	5 117 882	Kihniö	193	337 661	Sipoo	64	1 445 385
Multia	166	237 833	Rovaniemi	76	4 951 806	Siikalatva	192	946 890	Siilinjärvi	65	1 394 369
Myrskylä	140	240 182	Porvoo	93	4 765 052	Lapinjärvi	191	467 740	Tyrnävä	67	435 327
Toivakka	105	248 777	Rauma	122	4 722 075	Tervo	189	267 379	Luoto	68	399 430

Melkoinen selvitys siis kyetään aikaiseksi saamaan, kun tarpeeksi ponnekkaasti excel-kaaviota jaksetaan pyörittää – otetaan vielä yksi esimerkki

- Valmistelussa todettiin, että VATT:n työn tuloksia on hyvä käyttää uudistettaessa valtionosuutta. **On muistettava, että VATT:n malli on kokonaismalli ja jonkin mallin osatekijän poistaminen vaikuttaa mallin kokonaistulokseen, tästä syystä mallia pitäisi käsitellä kriteereinään kokonaisuutena.** (tämä siis tuodaan itse selvityksessä esiin)
- Valmistelussa noudatettiin VATT:n tutkimustuloksia noudattamaan melko tarkasti, poistettavaksi esitetyt kriteerit esitetään jätettäväksi pois tai ne esitettiin siirrettäväksi niille paremmin kuuluvalla paikalla (syrjäisyys ja saaristoisuus). Saamen kielen kriteeri esitettiin pidettäväksi ennallaan, 16+ -ikäryhmäperusteessa mentiin lähemmän VATT:n tutkimuksen osoittamaa tutkimustulosta **ja vieraskielisyydessä pitäydyttiin nykytasolla – vaikka VATT:n tutkimus ei täysin pystynyt osoittamaan vieraskielisyyden kunnille aiheuttamaa kustannusten kasvua.**
- Eikä VATT muuten kasvukuntien taloudellisesti kasvustaan nähnyt kärsivän – päinvastoin – mutta pitihän selvitysmiesten siihen lisä luoda, kun homma hallitusohjelmassa luki
- VATT:n malli ei siis selvitysmiehille ollut ollenkaan kokonaismalli!!! Vaikka sitä korostettiin!

Mitä voi tiivistää lopuksi

- On ollut vanha vitsi, että Suomessa vain kaksi henkilöä, jotka ymmärtävät ja osaavat perustella valtionosuusjärjestelmän ja hekin ovat siitä eri mieltä
- Näiden muutosten jälkeen, jotka täysin vielä sitten vesitetään laskennallisesti muutoksen tasausjärjestelmällä – tuo vanha vitsi on muodostumassa enemmän kuin totuudeksi
- Uudistus olisi näin toteutettuna puhdas excel-harjoitus, jonka jälkeen valtionosuuksien laskennalliset perusteet olisivat kadonneet kokonaan ja järjestelmä olisi edelleen kuntien välillä erittäin epäoikeudenmukainen
- Kuntataloudesta ja kuntien tehtäväkentän huomioimisesta ja ymmärtämisestä ei selvitystyössä ole kyse
- Kuvaavaa on, että kuntakohtaisia lukuja pantataan – niin minäkin tekijänä kyllä tämän uudistuksen kautta saatavia lukuja panttaisin